

“Ei mennä ‘silittelemään päätä’ eikä ‘machoilemaan’”

Järjestyksenvalvojien näkemyksiä vuorovaikutuksesta nuorten kanssa

Kasvatustieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Luokanopettajakoulutus

Selina Siimes
Syksy 2026
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: "Ei mennä 'silittelemään päätä' eikä 'machoilemaan'" - Järjestyksenvalvojien näkemyksiä vuorovaikutuksesta nuorten kanssa

Tekijä: Selina Siimes

Koulutusohjelma: Luokanopettajakoulutus

Ohjaaja: Professori Päivi Rasi-Heikkinen

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä 69, liitteiden lukumäärä: 1

Vuosi: 2026

Tiivistelmä: Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli tarkastella järjestyksenvalvojien näkemyksiä vuorovaikutuksesta 13–20-vuotiaiden nuorten kanssa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Tutkimuksessa selvitettiin, millaiset tekijät järjestyksenvalvojien näkökulmasta vahvistavat ja heikentävät vuorovaikutusta sekä miten järjestyksenvalvojat kuvaavat omaa rooliaan auktoriteettina nuorten kohtaamisissa.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin anonymilla sähköisellä kyselylomakkeella, johon vastasi 15 järjestyksenvalvojaa. Kysely sisälsi yhdeksän avointa kysymystä. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisen laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Tulosten perusteella onnistunutta vuorovaikutusta vahvistivat erityisesti järjestyksenvalvojan rauhallinen, reilu, johdonmukainen ja riittävän jämäkkä toimintatapa, nuoren kuunteleminen, sääntöjen ja toimenpiteiden perusteleminen sekä aikaisemmissa kohtaamisissa rakentunut tuttuus ja luottamus. Vuorovaikutusta heikensivät puolestaan nuorten kielteinen suhtautuminen auktoriteetteihin, ryhmätilanteisiin liittyvät haasteet, aikaisemmat kielteiset ennakkokäsitykset sekä järjestyksenvalvojien mielivaltaisuus, epäasiallinen tai epäjohdonmukainen toiminta. Auktoriteettiasema koettiin vakiintuvan pitkälti vasta vuorovaikutuksessa nuorten kanssa. Auktoriteettiasemaa tuli myös ylläpitää säilyäkseen.

Tulokset tukevat aiempaa tutkimusta, jossa oikeudenmukainen, kunnioittava ja perusteltu toiminta on yhdistetty luottamukseen auktoriteetteja kohtaan. Tutkimus osoittaa myös, että järjestyksenvalvojien työssä voi esiintyä ohjaavia ja kasvatuksellisia piirteitä, vaikka heillä ei ole varsinaista kasvatust vastuuta nuorista.

Avainsanat: Nuoret, järjestyksenvalvojat, vuorovaikutus, auktoriteetti, oikeudellinen sosialisatio, ekologinen kehitysteoria

Sisällys

Johdanto	4
Nuoret julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa	6
2.1 Julkiset ja puolijulkiset tilat nuorten kasvuympäristönä	6
2.2 Järjestyksenvalvoja nuorten kohtaajana	11
2.3 Aiempi tutkimus nuorten ja auktoriteettiasemien kohtaamisista	15
2.3.1 Nuorten kokemukset järjestyksenvalvojista ja vartijoista	16
2.3.2 Poliisi- ja auktoriteettitutkimukset	19
2.3.3 Noja-toiminta	22
Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	28
3.1 Oikeudellinen sosialisaatio	28
3.2 Ekologinen kehitysteoria	30
3.3 Nuori, järjestyksenvalvoja ja vuorovaikutus tutkimuksen käsitteinä	32
Tutkimuksen toteutus	34
4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	34
4.2 Laadullinen tutkimusote	35
4.3 Aineistonkeruu ja osallistujat	35
4.4 Aineiston analyysi	36
4.5 Tutkimuseettisyys ja luotettavuus	37
5. Tulokset	39
5.1 Vuorovaikutusta heikentävät tekijät	41
5.2 Vuorovaikutusta vahvistavat tekijät	46
5.3 Järjestyksenvalvojien rooli auktoriteettina	53
6. Pohdinta	56
6.1 Keskeiset johtopäätökset	54
6.2 Tulosten suhde aiempaan tutkimukseen ja teoriaan	58
6.3 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimus	64
Lähteet	66
Liitteet	70

1. Johdanto

Nuorten arki muodostuu kodin ja koulun lisäksi erilaisissa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Kauppakeskusten asemat, kadut ja muut yhteiset kaupunkitilat tarjoavat nuorille mahdollisuuksia tavata ystäviä ja viettää aikaa vertaistensa kanssa ilman samanlaista aikuisten ohjausta, kuten esimerkiksi koulussa ja kotona. Omaehtoisella oleskelulla ja mahdollisuudella ottaa tila haltuun voi olla nuorelle merkitystä muun muassa itsenäistymisen, vertaisryhmään kuulumisen ja identiteetin rakentumisen kannalta. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52; Pyyry 2015, 7-12.) Samalla nuorten tavat käyttää julkisia ja puolijulkisia tiloja eivät aina vastaa niiden käyttötarkoituksia tai niihin liittyviä kirjoitettuja ja kirjoittamattomia sääntöjä.

Erityisesti kaupallisissa ja puolijulkisissa tiloissa nuorten oleskeluun liittyy ristiriitainen asetelma. Kauppakeskus voi olla nuorelle tärkeä vapaa-ajan ympäristö, vaikka sen ensisijainen käyttötarkoitus liittyisi kuluttamiseen ja asiointiin. Nuorten oleskelu, ryhmissä liikkuminen tai tilan käyttäminen muuhun kuin sen suunnittelutarkoitukseen voi tällöin johtaa tilanteisiin, jossa heidän toimintaansa rajoitetaan tai siihen puututaan. Näissä ympäristöissä järjestyksenvalvojat ovat keskeisiä toimijoita, sillä heidän tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä tarvittaessa puuttua sääntöjen vastaiseen tai turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Järjestyksenvalvojan toimintaa ohjaavat samalla vaatimukset asiallisuudesta, tasapuolisuudesta ja sovinnollisuuden edistämisestä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015.)

Järjestyksenvalvojan ja nuoren kohtaamisessa ei kuitenkaan ole kyse ainoastaan sääntöjen valvonnasta, vaan myös kahden ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta. Järjestyksenvalvojalla on työtehtävänsä perusteella nuoreen nähden erityinen valta- ja auktoriteettiasema, mutta kohtaamisen kulkuun vaikuttavat myös se, miten nuorta lähestytään, miten hänen toimintaansa puututaan ja millaisena hän kokee kohtelun. Aiemmissa tutkimuksissa nuoret ovat pitäneet järjestyksenvalvojen toimintaa oikeudenmukaisena silloin, kun heitä on kohdeltu kunnioittavasti ja rauhallisesti sekä toimenpiteiden syitä on perusteltu.

Epäystävällinen, aggressiivinen tai mielivaltaiseksi koettu toiminta on puolestaan ollut yhteydessä kielteisempiin kokemuksiin ja heikompaan luottamukseen. (Saarikkomäki 2017, 67-70.)

Kohtaamisen merkitystä voidaan tarkastella myös nuoren laajemman kehityksen ja sosialisoinnin näkökulmasta. Oikeudellisen sosialisoinnin kautta nuori muodostaa vähitellen käsityksiä säännöistä, niiden oikeutuksesta sekä auktoriteettiasemassa toimivista ihmisistä. Käsitykset eivät tällöin synny yksittäisessä tilanteessa, vaan rakentuvat aikaisempien ja uusien kokemusten kokonaisuutena eri toimintaympäristöissä. (Louin-Tapp 1991, 330-331.)

Ekologisen kehitysteorian näkökulmasta nuoren toimintaa ja kokemuksia ei puolestaan voida erottaa hänen ympärillään olevista sosiaalisista ympäristöistä. Tällöin eri kasvu-ympäristöt, kuten koti, koulu ja vapaa-ajan ympäristöt muodostavat kokonaisuuden, jossa yhdessä ympäristössä syntyneet kokemukset voivat vaikuttaa siihen, miten nuori toimii ja tulkitsee tilanteita muualla. (Bronfenbrenner 1994, 37-41.) Näin myös järjestyksenvalvojan kohtaaminen voi muodostua yhdeksi osaksi nuoren kokemuksia aikuisista, säännöistä ja auktoriteetin käytöstä, vaikka järjestyksenvalvojalla ei ole varsinaista kasvatusvastuuta nuoresta.

Nuorten ja järjestyksenvalvojen kohtaamisia on aikaisemmassa tutkimuksessa tarkasteltu erityisesti nuorten kokemusten näkökulmasta. Järjestyksenvalvojen omaa näkökulmaa on tutkittu muun muassa Noja-toiminnan eli Nuorten oman järjestyksenvalvojan kautta. Nojat ovat saaneet nuorten kohtaamiseen erillistä koulutusta ja heidän työssään on varattu siihen myös työaika, minkä vuoksi heidän toimintansa ei suoraan kuvaa kaikkien järjestyksenvalvojen työtä. Lampela ja Saarikkomäki (2019, 51) ovatkin nostaneet jatkotutkimuksen tarpeeksi myös sellaisten järjestyksenvalvojen tarkastelun, joilla ei ole erillistä Noja-koulutusta. Tavallisten järjestyksenvalvojen näkemyksiä siitä, millaiset tekijät käytännössä tukevat tai vaikeuttavat nuorten kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta, on tutkittu selvästi vähemmän.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella järjestyksenvalvojen näkemyksiä vuorovaikutuksesta 13–20-vuotiaiden nuorten kanssa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Tutkimuksessa selvitetään, millaiset tekijät järjestyksenvalvojen itsensä näkökulmasta

vahvistavat ja heikentävät vuorovaikutusta sekä miten järjestyksenvalvojat kuvaavat omaa rooliaan auktoriteettina nuorten kohtaamisissa.

2. Nuoret julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa

2.1 Julkiset ja puolijulkiset tilat nuorten kasvuympäristönä

Nuorten arki rakentuu kodin ja koulun lisäksi erilaisista vapaa-ajan ympäristöistä. Vapaa-ajan tilat muodostuvat ohjatusta ja ohjaamattomasta toiminnasta. Ohjattu tila on yleensä harrastustoiminnan sisällä olevaa, joihin kuuluu jonkin tahon tai aikuisen asettamat odotukset ja ohjaamaton on nuoren itse määrittelemää toimintaa ilman aikuisen asettamia odotuksia. Ohjaamaton tila on tyypillisesti julkisissa tiloissa, kuten kaduilla, luonnossa tai monissa kaupallisissa tiloissa, kuten kauppakeskuksissa tai huoltoasemilla tapahtuvaa oleskelua tai kodeissa ajanviettoa. Erityisesti kaupunkimaisissa kunnissa kaupalliset vapaa-ajan tilat ovat suosittuja. Kaupallisissa tiloissa ajanvietto tapahtuu vähintään yhden kaverin kanssa, tyypillisesti vertaisryhmässä. (Happonen & Kivijärvi 2024, 45.)

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, johon vastasi 10-29-vuotiaat, kaiken kaikkiaan vain pieni osa vastaajista kertoi viettävänsä säännöllisesti aikaa kaupallisissa tiloissa. Vähintään viikoittain niissä viettää aikaa 24% ja 51% harvemmin, kuin kerran viikossa. Suosituin vapaa-ajan paikka oli ulkona kavereiden kanssa, joista 56% viettää aikaa vähintään kerran viikossa ja 25% useana päivänä viikossa. Nuorisotalot ja nuorisokahvilat olivat taas kaikkein vähiten käytettyinä, joissa jopa 79% ei koskaan vietä aikaa niissä ja vain 5% käy vähintään viikottain. (Happonen & Kivijärvi 2024, 46.)

Kun tarkastelee vapaa-ajan paikkojen suosiota iän myötä, tapahtuu merkittävästi vaihtelua. Kaupallisten tilojen suosio on suurempaa eri ikäryhmässä. Ostoskeskuksissa, kaupoissa ja huoltoasemilla ajan viettäminen oli tyypillisintä 12-17-vuotiaille nuorille. Tämän ikäryhmän nuorista yli kolmannes vastasi viettävänsä vähintään viikottain aikaa kaupallisissa tiloissa. Lisäksi myös ulkona kavereiden kanssa oleminen sekä kavereiden kodissa vierailu vähenee iän kasvaessa, 10-14-vuotiaista lähes 80% viettää aikaa kavereiden kanssa vähintään viikottain. 15-19-vuotiailla osuus on noin 60%. Nuorten ajanvieton vähentyminen toistensa kotona saattaa selittyä tarpeena itsenäistyä ja suuntautua paikkoihin, jossa ei ole

samankaltaista aikuiskontrollia. Noin 20-vuotiaasta eteenpäin kaupallisten tilojen suosio vähenee. (Happonen & Kivijärvi 2024, 47-48.)

Erik Eriksonin mukaan nuoruuden tärkeimpiä kehitystehtäviä on identiteetin rakentuminen ja sellaisen sosiaalisen ympäristön löytäminen, johon nuori voi kuulua ja jossa hän voi muodostaa merkityksellisiä suhteita muihin ihmisiin (Ragelienè 2016, 98). Identiteettiin liittyy subjektiivinen kokemus itsestä jatkuvuuden ja samankaltaisuuden kautta eri yhteyksissä ja ajassa sekä henkilön kuuluminen tiettyihin ryhmiin suhteessa ulkoryhmiin, johon ei koe kuuluvansa. (Branje 2021, 908-909.)

Nuoret pitävät vapaa-aikaa muita ikäluokkia tärkeämpänä, jolloin nuoruudessa vapaa-ajan rooli on hyvin keskeinen. Myös ikätovereiden merkitys kasvaa nuoruudessa. Omaehtoiseen vapaa-aikaan linkittyy rento toiminta, joka on tyypillisesti lyhytjänteisempää ja nautinnontavoittelua. (Kivijärvi & Happonen 2024, 9.)

Nuoret kaipaavat tiloja oleskeluun ilman rajoittavia aikataulua. Tila ilman rajoitettua tekemistä tuo hetkellisen vapauden tunteen aikuisten ja muiden auktoriteettien kontrollista, joka tukee nuoren identiteetin löytämistä ja antaa harjoitusta itsenäistymisprosessiin. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52.) Nuorten oleskellessa he irtaantuvat aikuisten maailman vakavuudesta ja odotuksista heidän elämässään. (Pyyry 2015, 7).

Tällöin oleskelu on myös leikillinen tapahtua, jossa hyödynnetään improvisaatiota, spontaanuuutta ja mielikuvitusta. Oleskelu leikin näkökulmasta on siis päämäärä itsessään ja oleellinen osa nuoren ja ihmisten tarpeita. Leikki tiedetään tukevan oppimista ja yksilöllistä kehitystä, mutta se, mikä luokitellaan leikiksi on rajallista. Nuorten oleskelua ei usein tunnisteta yhtä oleellisena leikin muotona, kuin nuoremman lapsen leikkejä, jotka näyttäytyvät erilaisena. Nuoret nähdään usein tulevina aikuisina ja heidän vapaa-ajaltansa odotetaan jotakin tuottavaa, jolloin pelkkä oleskelu nähdään usein sopimattomana "notkumisena". (Pyyry 2015, 7.)

Nuorten leikillisyyys ja siihen kuuluva improvisaatio ja vapaus ovat kehityksen kannalta erityisen tärkeitä, sillä nuoren elämä on yleensä muuten strukturoitua perhe-elämän, koulun ja ohjatun toiminnan kanssa. Suurin osa ajasta on yleensä aikuisten valvomaa ja suunnittelemaa toimintaa. (Pyyry 2015, 8.) Tällöin julkiset ja puolijulkiset tilat, kuten kauppakeskukset,

lähiöiden ostoskeskukset, asemat ja kadut muodostuvat nuorten tarpeisiin sopiviksi tiloiksi, sillä niissä aikuisilla ohjaajina tai kasvattajina ei ole samanlaista pääsyä. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52.)

Nuorilla on monesti tarve “olla vain”, jolloin julkiset ja puolijulkiset tilat eivät aseta valmiita rooleja nuorille, vaan he voivat itse ottaa tilan haltuunsa viettämällä aikaa kaveriporukan kesken ilman suunniteltua tai valmiiksi annettua tekemistä. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52.) Tilan tekee arvokkaaksi se, että nuoret kokevat sen heidän omakseen ilman aikuisen valvontaa. Oleskelu voidaan ymmärtää leikilliseksi kiinnittymiseksi kaupunkiin, sillä nuoret hyödyntävät luovuuttaan etsiessään paikkoja vain itselleen tehden kaupungista oman leikkikentän. (Pyyry 2015, 8.)

Julkisissa ja puolijulkisissa paikoissa oleskelu liittyy myös tarpeeseen olla näkyvillä muille nuorille. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52.) Lisäksi nuoret haluavat ottaa tiettyjä paikkoja haltuunsa, jolloin he viettävät siellä säännöllisesti aikaa ja muodostavat paikkaan omia normeja. Paikan haltuunotto koetaan tärkeäksi, sillä silloin nuoret kokevat omistavansa sen ja tällöin heillä on myös oikeus olla siellä haluamallaan tavalla. Paikan fyysinen haltuunotto voi johtaa nuorella psykologisena, emotionaalisena ja affektiivisena kiinnittymisenä kiinnittymiseen paikkaan. Paikkaan kiinnittyminen voi olla erittäin tärkeä tekijä identiteetin ja oman narratiivisen minän rakentumiselle erityisesti ryhmään kuulumisen näkökulmasta. (Gray & Manning 2022, 1412-1413.)

Lisäksi keskeinen tekijä paikkaan kiinnittymisessä on sen historia, johon liittyy henkilökohtaiset ja kollektiiviset sosiaaliset tarinat yhteisöissä ja omassa elämässä lapsuudesta nuoruuteen. Paikka saattaa rakentua tutuksi ja turvalliseksi tilaksi nuorelle, joka muodostuu elämänmittaiseksi kuulumisen kokemukseksi jaettujen sosiaalisten muistojen ja kollektiivisten tekojen kautta. (Gray & Manning 2022, 1412-1413.) Tämä kytkeytyy myös nuorten identiteetin rakentumiseen. Paikkaan liittyvät kokemukset voivat muodostua osaksi laajempaa käsitystä itsestään ja omasta elämäntarinasta. Nuoruudessa identiteettiä rakennetaan jäsentämällä menneitä kokemuksia, nykyistä minäkäsitystä ja tulevaisuuteen liittyviä odotuksia osaksi jatkuvaa kertomusta omasta elämästä. Omaelämänkerrallisten kertomusten kautta nuori voi hahmottaa itseään ajallisesti jatkuvana ja eri tilanteissa samana pysyvänä henkilönä. (Branje 2021, 908.)

Paikan haltuunottoon liittyy myös autonomian ja hallinan kokemuksen tärkeys (Gray & Manning 2022; 1412-1413). Tällöin, kun nuoret ovat aikuisen katseelta piilossa, avautuu heille samalla mahdollisuus olla esillä vertaistensa edessä (Pyyry 2015, 8). Tietyt alueet myös lisäävät ja vähentävät nuorten kuulumisen tunnetta, sillä nuoret omaksuvat tietyt paikat omakseen ja osassa taas kokevat, että eivät ole yhtä tervetulleita toisen nuorten läsnäolon myötä. (Pyyry 2015, 12-13).

Kaupungin eri paikkoja myös nimetään ja niihin muodostuu omat sosiaaliset piirit, jotka myös muodostavat omia klikkejä ryhmien välillä. Kaupungissa oleskelulla ja tietynlaisilla alakulttuureilla on siis havaittu yhteyksiä toisiinsa. Kuulumista voi osoittaa pelkän läsnäolon lisäksi myös kielellä, tyylillä ja olemisen tapojen kautta, kuten vaatteilla ja musiikilla. Tiedut alueet ovat enemmän rajoitetumpia normien suhteen, kuin toiset. (Pyyry 2015, 12-13.)

Fyysisten tiloihin oleskeluun liittyy myös sosiaalinen media, jonka kautta nuoret välittävät tietoa kaupungin osien tapahtumista ja muodostavat näkemyksiä alueen maineesta (Hjelm, Tikka & Sumiala 2014, 54).

Yleensä kielteinen käsitys alueesta liittyy koettuun turvallisuuteen ja sosiaalisiin tekijöihin, kuten korkea rikollisuus ja “ei-toivotut ihmiset” ympäristössä. Alueen maine saattaa heikentyä myös, mikäli sen infrastruktuuri on huonokuntoista tai alueen siisteydessä koetaan puutteita. (Jurkevičienė & Budrytė 2025, 10.) Nuorten keskuudessa on muodostunut normeja, keitä ja minkälaisia ryhmiä tai yksilöitä kuuluvat tiettyyn paikkaan ja ketkä eivät, joka saattaa aiheuttaa sitä, että kaupungin alueet eivät ole kaikille nuorille samanlainen mahdollisuus leikitellä ja etsiä omaa identiteettiään. (Pyyry 2015, 12-13.)

Lisäksi kauppakeskukset tarjoavat suojan säältä ympäri vuoden sekä koetaan turvallisiksi paikoiksi olla. (Pyyry 2015, 9). Turvallisuuden tunteen tärkeys korostuu erityisesti tytöillä. Kauppakeskukset ovat myös entistä viihtyisämpiä ja niihin on rakennettu erilaisia julkisia toimintoja, kuten museoita ja kulttuurikohteita. Kauppakeskukset muistuttavat enemmän kaupungin katuja, sillä niitä on laajennettu ja rakennettu pitkiä käytäviä. (Pyyry 2015, 10.)

Julkinen tila on luonnehdittu tilaksi, joihin kaikilla on vapaa pääsy riippumatta yksilöllisistä eroista. Julkinen tila ei kuitenkaan aina toteudu, jos tilassa tapahtuu syrjintää tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan. Vaikka pääsy olisi vapaa kaikille, voivat erilaiset merkit ja vihjeet tulkita viestivän, millaista kohderyhmää alueelle toivotaan tulevan erityisesti

kulutuskulttuurin ja infrastruktuurin myötä myötä. Ihmiset saattavat välttää katuja, jossa on kalliita liikkeitä, sillä heillä ei ole resursseja tai halua osallistua siellä tarjottuihin palveluihin tai tuotteisiin. (van Aalst & Brands 2021, 3.)

Julkisen, puolijulkisen ja yksityisen tilan erot saattavat hämärtyä tai sitä ei tehdä selväksi kansalaisille. Myös vapaa pääsy julkisiin tiloihin on yhä useammin uhattuna tilojen yksityistämisen ja kaupallistamisen vuoksi. Kulutuskulttuurin myötä julkisten tilojen alueiden kävijät ovat yhä homogeenisempia, jolloin kohtaamiset eri ihmisryhmien kanssa vähenevät. (van Aalst & Brands 2021, 3.) Samalla tavalla, kun nuoret ottavat haltuunsa tiettyjä paikkoja ja muodostavat siihen kuuluvia normeja, on myös yhteiskunnassa yleisesti muodostunut eri paikkoihin kirjoitettuja ja kirjoittamattomia normeja. Tällöin esimerkiksi aikuiset saattavat kokea nuoret, jotka oleskelevat alueella uhkana tai vääränlaisesti käyttäytyvänä (Pyyry 2015, 12-13) van Aalst & Brands 2021, 3.) Lisäksi, vaikka kauppakeskukset voidaan mieltää julkiseksi tilaksi, ovat ne silti yleensä yksityisesti omistettuja ja kontrolloituja (Pyyry 2015, 10).

Julkiset ja puolijulkiset tilat ajanvieron kohteena tuottaa siis ristiriitaisuutta kirjoitettujen sääntöjen ja piilonormien kautta. Nuorten oleskelu tiloissa, kuten kauppakeskuksissa ja asemilla haastaa yleisesti hyväksyttyjä käyttäytymismalleja käyttämällä tilaa vastoin sen suunniteltua tarkoitusta. Kauppakeskukset ovat tyypillisesti tarkoitettu shoppailuun ja kuluttamiseen, eikä ajanviettoon ja kokoontumisiin. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52-53.) Nuorten vapaa-ajan viettoa on aikaisemmin myös pyritty rajoittamaan julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa esimerkiksi poistamalla penkkejä kauppakeskuksista ja niiden ulkopuolelta (Pyyry 2015, 12).

Nuorten sulkeminen ulos tiloista on epäsuorasti läsnä myös silloin, kun suunnitellaan erikseen nuorille tarkoitettuja paikkoja, kuten skeittipuistoja ja nuorisotaloja. Tällöin yhteiskunta rajaa sitä, mitkä paikat ovat nuorten käyttöön hyväksyttäviä ja mitkä eivät. Tällainen toiminta voidaan nähdä ongelmallisena, jos julkisen tilan käyttäjiä täytyy rajata ja kontrolloida. Rajoittaminen voi johtaa siihen, että käsitteet ”asiakas” ja ”palvelunkäyttäjä” ovat korvaamassa käsitteen ”kansalainen”, sillä nuorten oleskelu kaupallisissa tiloissa nähdään oikeutettuna, mikäli he ovat kuluttajia ja määrittelevät itsensä sen kautta. (Pyyry 2015, 12.)

Lisäksi pelkästään nuorille suunnatut tilat saattavat entisestään lisätä jännitettä lapsuuden ja aikuisuuden välillä, jolloin nuoruus koetaan välivaiheena, jotka eivät kuulu lapsille tai aikuisille tarkoitettuihin paikkoihin. Avoimet ja ylisukupolviset tilat koetaan vastaavan paremmin nuoren identiteetin kehitystä. (Gray & Manning 2022, 1413–1414.)

Julkinen tai puolijulkinen tila muuttuu väljemmäksi, mikäli sille hyväksytään erilaisia käyttötarkoituksia, kun mitä sille on alunperin määrätty. Esimerkiksi muusikon esiintyminen ja myyjien kaupittelu kadulla ei ole välttämättä tilan tarkoitus, mutta laajentaa ja väljentää sen normeja. (van Aalst & Brands 2021, 4.) Tilan merkityksen laajentaminen voi parantaa nuorten mahdollisuuksia toimia yhteiskunnan aktiivisina jäseninä julkisissa tiloissa myös oleskelun merkeissä. Nuoret myös pyrkivät itse kiertämään sääntöjä esimerkiksi palaamaan alkuperäiseen oleskelupaikkaan kauppakeskuksessa, josta vartijat olivat pyytäneet heitä poistumaan. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52-53.)

Nuorten julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa tapahtuvaan oleskeluun liittyy myös turvallisuutta ja järjestystä koskevia huolia. Nuorten ryöstörikollisuus julkisissa ja puolijulkisissa paikoissa on lisääntynyt vuodesta 2015. Vuosien 2015 ja 2023 tilastoissa ryöstörikosten toiseksi yleisin paikka oli kaupan tai kauppakeskuksen piha. Vuonna 2015 näillä alueilla tapahtui 9 prosenttia nuorten ryöstöistä, kun vuonna 2023 osuus oli noussut 13 prosenttiin. (Heiskanen 2024, 15.)

2.2 Järjestyksenvalvoja nuorten kohtaajana

Järjestyksenvalvojan tehtävistä, toimialueesta ja toimintaperiaatteista säädetään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015). Järjestyksenvalvojana voi toimia henkilö, joka on täysi-ikäinen, tehtävään soveltuva ja suorittanut peruskoulutuksen hyväksytysti. Järjestyksenvalvojan hyväksyy poliisi enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. 1085/2015, 25 §, 29 §, 35 §).

Työtehtävään kuuluu määrätyn toimialueen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ja onnettomuuksien estäminen. Järjestyksenvalvojan toiminnassa tulee noudattaa asiallisuutta, tasapuolisuutta ja sovinnollisuuden edistämistä. Järjestystä ja turvallisuutta tulee ylläpitää ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin, eikä toimenpiteillä saa aiheuttaa suurempaa

vahinkoa tai haittaa kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista. 1085/2015, 25 §, 29 §, 35 §.) Järjestyksenvalvojat toimivat usein sellaisissa julkisissa ja puolijulkisissa ympäristöissä, joissa myös nuoret viettävät aikaa. Tyypillisiä toimialueita ovat kauppakeskukset ja asemat sekä niiden lähialueet. Lampela & Saarikkomäki 2019, 42.)

Yksityisen turvallisuusalan merkitys on kasvanut osana laajempaa kehitystä, jossa turvallisuuden ylläpitäminen ei kuulu yksinomaan poliisille tai muille viranomaisille, vaan siihen osallistuvat myös yksityiset turvallisuusalan toimijat. Tätä kehitystä on kuvattu pluralisoituneena valvontana, jossa järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen osallistuu valtion toimijoiden lisäksi yksityinen sektori. (Saarikkomäki & Lampela, 2022, 15.)

Nuoret kohtaavat järjestyksenvalvojia usein kauppakeskuksissa ja niiden läheisyydessä. Järjestyksenvalvojille tilat ovat heille määrättyjä toimialueita, joiden turvallisuudesta he vastaavat. Nuorille tilat taas ovat usein vapaa-ajan viettoon sekä päivittäisten asioiden hoitamiseen. Kohtaamisissa eri tarkoituksiperät tahojen välillä voivat asettua ristiriitaan, sillä kauppakeskus voi toimia nuorille omana tilankäyttönä ja järjestyksenvalvojille tehtävänä ylläpitää tilan sääntöjä. Kauppakeskusten tilat vaihtelevat sen suhteen, ovatko ne yksityisomistuksessa tai puolijulkisia. Yksityisten tilojen valvonta on usein intensiivisempää, kuin täysin julkisen tilan. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 42.)

Yksityinen turvallisuusala on huolettanut kontrollin lisääntymisen takia sekä siksi, että alaa ei valvota yhtä tarkkaan, kun viranomaistoimintaa. Kauppakeskuksen omistaja voi myös asettaa tilaan sääntöjä, jolloin henkilö voidaan häätää järjestyksenvalvojien toimesta, mikäli hän ei liiku tilassa kuluttajana. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 42.) Tällöin valvonnan lisääntyminen ja yksityistäminen vaikuttaa myös nuorten tilankäyttöön (Lampela & Saarikkomäki 2019, 42) sillä nuorten oleskelu ei perustu aina kuluttamiseen, vaan ajanviettoon vertaistensa kanssa ilman varsinaista päämäärää. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52).

Kauppakeskusten valvonta järjestyksenvalvojien toimesta ei kuitenkaan ainoastaan näyttäydy nuorten tilan rajoittavana tekijänä. Kauppakeskuksen valvonta voi myös tarjota nuorille turvallisen valvotun tilan, ilman varsinaisen aikuisen jatkuvaa vahtimista (Lampela

& Saarikkomäki 2019, 42.) Nuoret ovat kertoneetkin järjestyksenvalvojille suosineensa oleskelupaikoiksi enemmän kauppakeskuksia, kuin nuorisotaloja, koska kauppakeskuksissa aikuisen valvonta ei näyttäydy samalla tavalla jatkuvana (Kaukamo & Floessell 2025, 3).

Kaukamo ja Floessell (2025) kuvaavat vuosiraportissaan, että vuonna 2025 järjestyksenvalvojat ja nuoret kohtasivat eniten nuorten häiriökäytöksen ja asiattoman oleskelun myötä. Asiaton oleskelu määriteltiin tyypillisesti jossakin alueessa oleskelua vastoin sen sääntöjä tai käyttötarkoitusta, kuten hätäpoistuisportaikossa tai suljettujen liiketilojen asiakaspenkeillä oleskelua. Häiriökäytökseksi luokitelliin esimerkiksi sähkötupakan polttaminen sisätiloissa, leikkiäppelu tai liiallinen meluaminen. (Kaukamo & Floessell 2025, 12-13.)

Tämä viittaa siihen, että kauppakeskus on nuorille tärkeä oleskeluympäristö, mutta samalla sen käyttöä rajaavat säännöt, joita järjestyksenvalvojien tehtävänä on valvoa. Lisäksi päihteet, kuten sähkötupakka ovat nuorten arjessa merkittävä tekijä, joka näkyy järjestyksenvalvojien työssä. Kohtaamisia sääntöjen rikkomisen merkeissä ilmoitettiin eniten keväällä ja syksyllä, kesällä vähemmän. (Kaukamo & Floessell 2025, 12-13.)

Nuoruudessa yksilön käsitykset laista, säännöistä ja auktoriteetista alkavat rakentua osana sosiaalista kehitystä. Oikeudellisen sosialisointin näkökulmasta nuori omaksuu vähitellen käsityksiä siitä, miksi sääntöjä on olemassa, millaista toimintaa pidetään hyväksyttävänä ja millaisena auktoriteetin toiminta näyttäytyy. Nämä käsitykset muodostuvat erityisesti vuorovaikutuksesta tai kokemuksista auktoriteettiasemassa olevien ihmisten kanssa. (Van Petegem, Trinkner, van der Kaap-Deeder, Antonietti & Vansteenkiste 2021, 3.)

Auktoriteettiasemassa olevien toimijoiden kanssa saadut kokemukset voivat vaikuttaa siihen, pitääkö nuori sääntöjä ja valvovia instituutioita oikeutettuina ja luotettavina. Myönteiset ja oikeudenmukaisiksi koetut kohtaamiset voivat tukea sääntöihin sitoutumista ja yhteistyötä auktoriteettien kanssa, kun taas epäoikeudenmukaisiksi koetut kokemukset voivat heikentää luottamusta ja lisätä vastakkainasettelua (Van Petegem ym. 2021, 3).

Nuorten kohtaamista tekee erityiseksi myös nuoruuteen liittyvä autonomian tarve. Ihmisillä on luontaisesti taipumus uhmata sääntöjä, kun vapauten kohdistuva uhka koskettaa asioita, jotka ovat minuuden kannalta tärkeitä (Steindl, Jonas, Sittenthaler, Traut-

Mattausch & Greenberg 2015, 208). Itseohjautuvuusteorian mukaan autonomia lisää motivaatiota osallistua toimintaan (Beyers, Soenens & Vansteenkiste 2024, 3). Kuitenkin erityisesti nuoruudessa tämä tarve kasvaa, kun pyritään kohti autonomiaa ja vähäisempää kontrollia, mikä voi lisätä konflikteja auktoriteetin, vastuun ja sääntöjen noudattamisen suhteen. Sopivissa määrin tällaiset konfliktit voivat kuitenkin tukea nuoren autonomian tunnetta ja itsenäistymistä. (Branje 2018, 172)

Nuoruudessa autonomia ei kuulu vain ihmisen perustarpeisiin, vaan toimii myös tärkeänä osana itsenäisyyden kehittymistä ja sen ilmaisemista. Autonomia voidaan ymmärtää toimintana, jota nuori itse pääsee säätämään ilman tukeutumista muihin (Beyers, Soenens & Vansteenkiste 2024, 3) Julkiset tilat ovat todettu olevan nuorille yhdenlainen ympäristö harjoitella itsenäistä oleskelua, sosiaalista vuorovaikutusta vertaisten kanssa. (Haselbacher 2024, 12).

Järjestyksenvalvojan rooli nuorten kohtaajana on siten ristiriitainen, koska siinä yhdistyvät työkuvaan vaatimukset sekä vuorovaikutuksellinen kohtaaminen. Järjestyksenvalvojien ja nuorten kohtaamisessa on kysessä valta-asema, jossa järjestyksenvalvojalla on velvollisuus ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä tarvittaessa puuttua nuoren toimintaan. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 44.) Toisaalta nuoren näkökulmasta tällainen puuttuminen voi näyttäytyä myös aikuisen auktoriteetin käyttönä, joka voi johtaa sääntöjen haastamiseen ja kyseenalaistamiseen (Branje 2018, 172 muokattu) Järjestyksenvalvojalla ei ole varsinaista kasvatustavastuuta, mutta toiminta voi silti muodostua nuorelle kokemukseksi siitä, millaista on oikeudenmukainen, perusteltu tai epäoikeudenmukaiseksi koettu vallankäyttö. (Van Petegem ym. 2021, 3).

Järjestyksenvalvojan roolin vuorovaikutuksellista ulottuvuutta havainnollistaa Noja-toiminta eli Nuorten oma järjestyksenvalvoja. Nojan toimialue on kauppakeskus. Nojat ovat saaneet lisäkoulutusta monimutkaisempien nuorten asioiden selvittämiseen ja edistämiseen. Työ eroaa pelkän järjestyksenvalvojan työstä niin, että Nojat eivät lähesty nuoria vain häiriötapauksessa, vaan tavoitteena on luottamuksen, tuttavallisuuden ja yhteisten sääntöjen muodostamisesta yhdessä nuoren kanssa. Tarkoituksena on saada nuoren ääni kuuluviin selkeiden ja reilujen sääntöjen kautta, jotka tukevat Nojien omia arvoja, lakia sekä kauppakeskuksen omia sääntöjä. (Kaukamo & Floessell 2025, 2). Noja tällöin lisää

järjestyksenvalvojan työhön nuorisotyöllistä osaamista. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 43)

Noja-toiminnassa pyritään siihen, että koko kohteen henkilöstö tietää, millaisia sääntöjä nuorten kanssa on sovittu, jolloin myös kaikki sitoutuvat noudattamaan niitä. Tällöin toiminnan tavoitteena on selkeys sekä nuorten että järjestyksenvalvojien näkökulmasta. (Kaukamo & Floessell 2025). Noja-toiminnan tarkoituksena on parantaa järjestyksenvalvojien ja nuorten kohtaamisia sekä vähentää ennakkoluuloja. Nojan tarkoituksena on myös jakaa tietoa ja vinkkejä koko työyhteisölle, jolloin tietoisuus nuorten kohtaamisten sujuvoittamisesta kasvaa. Noja toimii myös yhteistyössä muiden lähialueiden toimijoiden, kuten nuorisotyön, poliisin ja erilaisten järjestöjen kanssa. (Nuorten palvelut ry).

Noja on koettu tarpeelliseksi, sillä järjestyksenvalvojat kohtaavat päivittäin työssään paljon nuoria erityisesti kaupallisissa tiloissa. Noja voi toimia nuorten oleskelupaikassa tuttua aikuisena, jolloin toistuvat kohtaamiset voivat tukea luottamuksen rakentumista. Järjestyksenvalvoja työssään saa myös paljon hiljaista tietoa nuorten elämästä, jolloin tilanteisiin pyritään puuttumaan asianmukaisella ja nuorten hyvinvointia tukevalla tavalla. (Nuorten palvelut ry). Esimerkiksi kurinpitotilanteissa järjestyksenvalvojien on raportoitu antaneen nuorelle tilaa käsitellä asiaa sekä tarjonneen keskusteluapua tilanteen purkamiseen (Kaukamo & Floessell 2025,14).

2.3 Aiempi tutkimus nuorten ja auktoriteettiasemien kohtaamisista

Aiempi tutkimus nuorten ja auktoriteettiasemien kohtaamisista painottuu erityisesti nuorten omakohtaisiin kokemuksiin. Nuorten omia kokemuksia järjestyksenvalvojista, vartijoista ja poliisista on tarkasteltu erityisesti julkisessa ja puolijulkisissa tiloissa. Järjestyksenvalvojien omia näkemyksiä nuorten kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta on tutkittu vähemmän. Suomalaisessa tutkimuksessa aihetta on kuitenkin lähestytty Noja-toiminnan kautta, jossa järjestyksenvalvojan työhön yhdistyy nuorisotyöllisiä ja pedagogisia piirteitä.

2.3.1 Nuorten kokemukset järjestyksenvalvojista ja vartijoista

Elsa Saarikkomäki ja Janne Kivivuori (2016) tarkastelivat laajan nuorisokyselyn avulla 15-16-vuotiaiden nuorten kokemuksia turvallisuusalan työntekijöistä, kuten järjestyksenvalvojista ja vartijoista. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka yleisiä nuorten kielteiset kontaktit turvallisuusalan työntekijöihin olivat sekä millaisiin sosiaalisiin tekijöihin nämä kohtaamiset liittyivät. Lisäksi tutkimuksen tuloksia suhteutettiin aiempiin poliisin toimintaa koskevaan tutkimukseen nuoria kohtaan. (Saarikkomäki & Kivivuori 2016, 2)

Aineistona Saarikkomäki ja Kivivuori hyödynsi oppilaille suunnattua laajaa itsearviointiin perustuvaa nuorisorikollisuuskyselyä, johon vastasi 5826 nuorta. Aineisto toteutettiin satunaisotantana eri kouluissa. Yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden toimintaa tarkasteltiin muun muassa sen perusteella, oliko nuoria pyydetty siirtymään pois tietyltä alueilta, oliko heidän laukkujaan tai vaatteitaan tarkastettu tai oliko heidät otettu kiinni jossakin tilanteessa. Aineiston laajuuden vuoksi tutkimus tarjoaa suomalaisessa kontekstissa keskeisen määrällisen lähtökohdan nuorten ja turvallisuusalan työntekijöiden kohtaamisen tarkasteluun. (Saarikkomäki & Kivivuori 2016, 5-6.)

Tuloksista ilmeni, että 38 prosenttia vastaajista oli kokenut elämänsä aikana kielteisen kontaktin turvallisuusalan työntekijän kanssa tilanteissa, jossa työntekijä on käskennyt nuoria siirtymään pois, tarkastanut heidän laukkunsa tai vaatteensa tai ottanut heidät kiinni tai saanut heidät kiinni jostakin tilanteesta. Yleisin syy oli se, että nuoria oli pyydetty siirtymään tietyltä alueelta pois. Sukupuolieroja tyttöjen ja poikien välillä ei juurikaan ollut. (Saarikkomäki & Kivivuori 2016, 7.)

Saarikkomäen ja Kivivuoren vertaillessa tuloksia kontaktien määrän suhteen poliisien kanssa todettiin, että lähes yhtä suuri osuus nuorista oli kokenut ainakin yhden poliisin puuttumisen toimintaan (39%). Lisäksi nuoria oli poliisin toimesta saman verran pyydetty siirtymään sekä tarkastaminen ja kiinniottaminen olivat hiukan yleisempiä poliisilla, kuin yksityisen turvallisuusalan työntekijällä (Saarikkomäki & Kivivuori 2016, 8).

Nuoret kuvailivat kohtaamisia turvallisuusalan työntekijöiden kanssa pääsääntöisesti neutraalisti tai kielteisesti. Osa nuorista koki järjestyksenvalvojien voimankäytön liiallisena ja toimenpiteiden pelottavina. Esimerkiksi kuulustelutilanteessa huutaminen ja kiroilu lisäsi

pelon tunnetta. Nuorten vastauksissa oli myös myönteisiä kohtaamisia, esimerkiksi järjestyksenvalvojan pyytäessä anteeksi väärinkäsitystä. Tietyt tekijät lisäsivät todennäköisyyttä kohtaamisiin järjestyksenvalvojien kanssa, kuten muussa, kun ydinperheessä asuminen, nuoren runsas alkoholinkäyttö sekä rikollinen ja norminvastainen käyttäytyminen. Kohtaamisten kuvauksissa korostui myös se, että nuorten kokemukset eivät muodostuneet ainoastaan siitä, puututtiinko heidän toimintaansa, vaan myös siitä, millä tavalla puuttuminen toteutettiin. (Saarikkomäki & Kivivuori 2016, 9.)

Saarikkomäki ja Kivivuori (2016, 15) tuovat esille, että tulokset tulevat Suomesta, joka on hyvinvointivaltio ja tunnettu sosiaalisesta tasa-arvosta ja korkeasta viranomaisluottamuksesta. Tällöin voidaan olettaa, että Suomessa koettu viranomaiskontrolli saattaa olla vielä voimakkaampi vähemmän tasa-arvoisissa valtioissa (Saarikkomäki & Kivivuori 2016, 15.)

Samansuuntaisia havaintoja on tehty myös kansainvälisessä tutkimuksessa. Wilson ym (2010) tarkasteli Melbournessa, Australiassa nuorten kokemuksia julkisten kaupunkitilojen valvonnasta ja turvallisuustoimista. Tarkoituksena oli selvittää nuorten tietämystä valvonnasta ja turvallisuustoimista, millaisia vuorovaikutustilanteet ovat nuorten ja järjestyksenvalvojien kanssa sekä tuoko valvonta heille turvallisuuden tunnetta.

Tutkimukseen osallistui 39 iältään 16-24-vuotiasta nuorta. Osallistujista 60 prosenttia oli miehiä, loput naisia. Vastaajat poikkesi suomalaisesta nuorisokyselystä siten, että yli puolet osallistujista koki asunnottomuutta ja kaksi kolmasosaa oli jossain vaiheessa elämää nukkunut ulkona. Tällöin tutkimusta ei voi suoraan käyttää suomalaiseen kontekstiin yleistettävänä tuloksena. (Wilson, Rose & Colvin 2010, 8-9.)

Nuoret kertoivat olevan tietoisia siitä, että julkisissa tiloissa käytettiin monenlaista valvontaa, kuten kameravalvontaa ja turvallisuushenkilöstön läsnäoloa. Suurin osa nuorista ei kokenut valvonnan lisäävän heidän turvallisuuden tunnetta, vaikka osa nuorista koki siinä olevan myös hyötyjä, esimerkiksi väkivaltatilanteiden selvittämisessä. (Wilson ym 2010, 8-9.)

Keskeinen havainto on, että tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat joutuvansa suhteettoman usein järjestyksenvalvojien huomion kohteiksi. Nuorten mukaan järjestyksenvalvojat kohdisti heihin valvontaa erityisesti heidän ikänsä ja ulkonäkönsä perusteella. Kohtaukset vartijoiden kanssa kuvattiin usein kielteisiksi, jotka saattoivat johtaa

siihen, että nuoret alkoivat vältellä tiettyjä paikkoja, jotta heitä ei poistettaisi tilasta tai kohdella epäasiallisesti. Nuoret olivat myös huolissaan siitä, että he voisivat itse joutua väkivallan uhriksi ja osa koki, että järjestyksenvälvojat eivät ole auttaneet heitä tilanteissa, jossa olisivat tarvinneet apua. (Wilson ym 2010, 8-9) Wilson ymn (2010) tutkimus tukee aikaisempaa näyttöä siitä, että valvonta ei näyttäydä nuorille yksiselitteisesti turvallisuutta lisäävänä tekijänä.

Yksityisen turvallisuusalan kasvun sekä vähäisen tutkimuksen järjestyksenvälvojen ja nuorten kohtaamisten myötä Saarikkomäki (2017) tutki alaikäisten nuorten, poliisien ja yksityisen turvallisuusalan toimijoiden, kuten vartijoiden ja järjestyksenvälvojen kohtaamisia hyödyntäen samaa nuorisoriikollisuuskyselyä, kun 2016 toteutetussa tutkimuksessa Kivivuoren kanssa sekä Helsingissä kerättyä ryhmähaastatteluaaineistoa. (Saarikkomäki 2017, 51.) Ryhmähaastatteluiden tavoitteena oli tutkia, millaisia tilanteita nuoret kokivat oikeudenmukaisiksi tai epäoikeudenmukaisiksi poliisin, vartijan tai järjestyksenvälvojan kanssa (Saarikkomäki 2017, 67).

Haastattelut Saarikkomäki toteutti rekrytoiden osallistujia suurelta helsinkiläiseltä nuorisotalolta vuosina 2012 ja 2013. Haastatteluihin osallistui 31 14-18-vuotiaasta nuorta. Saarikkomäki myös havainnoi nuorten toimintaa kauppakeskuksessa, jossa he tyypillisesti kohtasivat järjestyksenvälvoja tai vartijoita. Haastatteluissa vastaukset saivat olla joko yleisiä näkemyksiä tai omakohtaisia kokemuksia (Saarikkomäki 2017, 51.)

Haastatteluissa ilmeni, että toiminnan ei määritellyt oikeudenmukaiseksi se, puututaanko toimintaan vai ei, vaan tapa, miten puuttuminen tehdään. Nuoret toivat esille sen ymmärtävän puuttumisen olevan valvontatoimijoiden työtä, jolloin työtehtävä oikeutti itsessään toiminnan (Saarikkomäki 2017, 67.)

Nuoret kokivat tilanteet oikeudenmukaisiksi, kun he kokivat vartijoiden tai järjestyksenvälvojen olevan kohteliaita, kunnioittavia ja ystävällisiä. Myös ennakoitava ja rauhallinen vuorovaikutus edisti näkemystä. Toimijat myös koettiin oikeudenmukaisina, kun he kuuntelivat nuoria ja perustelivat toimenpiteiden syitä. Toiminta taas koettiin epäoikeudenmukaisena, mikäli toimijat toimivat epäystävällisesti sekä ennakoimattomalla tai aggressiivisella tavalla. Epäystävällinen käytös oli esimerkiksi nuorten nimittelyä, huutamista tai uhkailua. (Saarikkomäki 2017, 68.)

Nuorten näkemykset myös erosivat järjestyksenvalvojien ja poliisin suhteen (Saarikkomäki 2017, 69). Poliisi koettiin käyttäytyvän enemmän ammattimaisesti ja rauhallisesti, kun taas vartijat aggressiivisesti, vähemmän empatiaa omaaviksi ja mielivaltaisesti. Myös liiallinen voimankäyttö koettiin epäoikeudenmukaisena ja korostuvan järjestyksenvalvojilla enemmän, kuin poliisilla. (Saarikkomäki 2017, 69.) Nuoret myös kokivat luottavansa enemmän poliisiin, kuin vartijoihin (Saarikkomäki 2017, 70). Samalla nuoret kuitenkin toivat esille, että valvontatoimijoiden työ voi olla ajoittain haastavaa erityisesti, jos nuoret kieltäytyivät noudattamasta ohjeita ja aiheuttivat häiriötä ympäristössä. (Saarikkomäki 2017, 69.)

Tutkimuksessa ilmeni, että kielteiset ja epäoikeudenmukaiset kokemukset turvallisuustoimijoiden kanssa levisi laajemmin nuorten keskuudessa, kun myönteiset kokemukset. Kielteiset kokemukset myös vaikuttivat vahvasti sellaisten nuorten luottamukseen, jotka eivät olleet itse tilanteessa, mutta oli kuullut asiasta muilta nuorilta. Oikeudenmukaiset kokemukset, myös puuttumistilanteessa vahvistivat luottamusta valvontatoimija kohtaan. (Saarikkomäki 2017, 70.)

Saarikkomäki (2017, 92) tuokin esille, että nuorten muodostaneilla käsityksillä turvallisuusalan toimijoiden luotettavuudesta voi olla yhteiskunnallisia seurauksia, kuten haluttomuutta kunnioittaa järjestelmää ja noudattaa lakia jatkossa sekä kielteisten asenteiden ja epäluottamuksen levittämistä eteenpäin. Tällöin tutkimuksen perusteella nuorten kokemuksia järjestyksenvalvojista ja vartijoista ei voida pitää vain yksittäisinä arkisina kohtaamisina, sillä ne voivat vaikuttaa laajemmin koettuun luottamukseen sekä oikeudenmukaisuuden kokemuksiin auktoriteettia ja yhteiskuntaa vastaan (Saarikkomäki 2017, 92.)

2.3.2 Poliisi- ja auktoriteettitutkimukset

Koska yksityisten turvallisuusalan toimijoiden määrä on lisääntynyt vasta lähivuosina, on tutkimusaineistoa heidän ja nuorten kohtaamisesta verrattain vähän. Tällöin hyödynnän nuorten kokemuksia poliisin kanssa, vaikkakin poliisi ja järjestyksenvalvoja ovat eri

toimijoita. Poliisitutkimus auttaa hahmottamaan, miten nuorten käsitykset auktoriteetista ja oikeudellisista toimijoista voivat rakentua.

Fine ym. (2021) toteuttivat pitkittäistutkimuksen, jossa tarkasteltiin nuorten miesten poliisin legitimizeettiä koskevien käsitysten muutoksia 13-22-vuoden iässä sekä sitä, olivatko käsitykset poliisin puolueellisuudesta yhteydessä käsityksiin poliisin legitimizeetistä (Fine ym. 2021, 243). Tutkimus toteutettiin Yhdysvalloissa ja siihen osallistui 1216 nuorta, jotka oli pidätetty ensimmäistä kertaa tietyistä lievistä tai osittain vakavista rikoksista. (Fine ym. 2021, 246.) Aineistoa kerättiin yhdeksän kertaa ja ensimmäinen haastattelu toteutettiin ensimmäistä pidätystä koskeneen seuraamuskäsittelyn jälkeen. (Fine ym. 2021, 247).

Tuloksista ilmeni, että poliisin legitimizeettiä koskevat käsitykset noudattivat U-muotoista kehityskulkua. Tällöin nuorten käsitykset poliisista muuttuivat kielteisemmiksi nuoruusiän aikana ja olivat matalimmillaan noin täysi-ikäisenä, jonka jälkeen käsitykset alkoivat parantua aikuisuuteen siirtyessä. Tutkijoiden näkökulmasta tulos viittaa siihen, että nuoruus on kehitysvaihe, jolloin oikeudellisiin auktoriteetteihin saatetaan suhtautua erityisen kriittisesti. (Fine ym. 2021, 247-249.)

Kuitenkin tulokset erosivat tarkastellessa käsityksiä poliisin puolueellisuudesta. Tutkimuksen perusteella, mikäli nuori koki poliisin puolueelliseksi, heikensi tämä myös käsitystä sen legitimizeetistä. Aiemmat käsitykset poliisin puolueellisuudesta, tausta riippumatta, olivat yhteydessä kielteisempiin käsityksiin poliisin legitimizeetistä seuraavana vuonna. Lisäksi kielteinen yhteys säilyi samansuuntaisena iästä riippumatta, jolloin siinä ei tapahtunut samanlaista myönteistä muutosta. Tällöin siis puolueellisesti koettu kohtelu heikentää legitimizeettiä koskevia käsityksiä. (Fine ym. 2021, 247-249.)

Li ym (2024) toteuttivat kirjallisuuskatsauksen keskittyen lasten ja nuorten kokemuksiin poliisin legitimizeetistä. Tutkijat painottivat, että tällä hetkellä tutkimustietoa poliisin menettelytapojen oikeudenmukaisuudesta on pitkälti perustunut aikuisten ja korkeakouluikäisten näkemyksiin. Tällöin lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan tutkimukseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, sillä heillä on poliisin kanssa useammin kontakteja rikoksen tekijöinä että uhreina. Nuorten ja poliisien välillä on myös havaittu jännitteitä. (Li ym. 2024, 2.)

Tutkimuksen tarkoitus oli kartoittaa, miten poliisin legitimizeetti ja menettelytapojen oikeudenmukaisuus määrittyvät lasten ja nuorten kohdalla, mitkä tekijät vaikuttavat näihin käsityksiin, millaisia seurauksia oikeudenmukaiseksi tai epäoikeudenmukaiseksi koetulla poliisitoiminnalla on sekä mitkä nuorten ryhmät ovat erityisen haavoittuvassa asemassa poliisikohtaamisissa. (Li ym. 2024, 2.)

Katsauksen aineisto koostui 47 empiirisestä tutkimuksesta, joista suurin osa oli määrällisiä. 35 artikkelia oli julkaistu vuoden 2015 jälkeen. Yli puolet tutkimuksista oli Pohjois-Amerikasta, muut julkaisut Euroopan maista sekä Latinalaisesta Amerikasta. Li ym. 2024, 4.)

Tutkimuksen perusteella poliisin legitimizeetin ja menettelytapojen oikeudenmukaisuuden käsitteitä on määritelty tutkimuksissa vaihtelevasti. Keskeisenä piirteinä kuitenkin korostuivat nuorten kokemus poliisin oikeudenmukaisesta, kunnioittavasta, puolueettomasta ja kuuntelevasta kohtelusta. Nuorten myönteiset kokemukset poliisista, erityisesti tilanteet, joissa poliisi toimi kunnioittavasti, kohteliaasti, empaattisesti ja rauhallisesti, olivat yhteydessä myönteisempiin käsityksiin poliisin legitimizeetistä. Vastaavasti kielteiset, tungettelevat tai rikosepäilyihin liittyvät kontaktit poliisin kanssa olivat yhteydessä heikompiin käsityksiin poliisin oikeutuksesta ja luotettavuudesta. (Li ym. 2024, 4-12.) Katsauksessa nousi esiin myös se, että nuorten suhteet muihin auktoriteetteihin, kuten opettajiin ja vanhempiin, voivat olla yhteydessä siihen, miten he suhtautuvat poliisiin. (Li ym. 2024, 4-12.)

Nivette ym. (2021) tutkivat pitkittäistutkimuksessa, missä määrin opettajan ja lapsen välisen suhteen laatu vaikuttaa lasten myöhempiin käsityksiin poliisin legitimizeetistä. Aiempi tutkimus on osoittanut tämän vaikuttavan myöhempiin käsityksiin opettajan tai koulun auktoriteetista. Kuitenkin suhtautumista muiden tahojen auktoriteetteihin, kuten poliisiin on tutkittu vähemmän. (Nivette ym. 2021, 193.)

Tutkimus toteutettiin Sveitsissä seitsemänä eri mittauskertana. Opettajan ja lapsen suhteen laatua mitattiin lasten ollessa 11-vuotiaita, moraalisia normeja ja itsehillintää 13 vuoden iässä ja poliisin legitimizeettiä koskevia käsityksiä 15-vuotiaana. Tutkimuksessa pyrittiin vertaamaan mahdollisimman samankaltaisia lapsia, joilla oli erilaisia kokemuksia suhteesta

opettajaan. Näin tutkijat pyrkivät arvioimaan opettaja-lapsi-suhteen laadun suoria ja epäsuoria yhteyksiä liittyen myöhempiin käsityksiin poliisista (Nivette ym. 2021, 197.)

Tulosten mukaan lapset, jotka kokivat suhteensa opettajaan paremmaksi 11 vuoden iässä, pitivät 15-vuotiaana poliisia legitiimimpänä. Parempi opettaja–lapsi-suhde oli yhteydessä myös vahvempiin moraalisiin normeihin ja parempaan itsehillintään. Tutkimuksessa tuotiin esille, että lasten kokemukset koulun auktoriteetista voivat olla yhteydessä siihen, miten he myöhemmin suhtautuvat oikeudellisiin auktoriteetteihin, kuten poliisiin. Tämä tukee oikeudellisen sosialisoinnin näkökulmaa, jonka mukaan nuorten suhtautuminen auktoriteetteihin rakentuu useiden eri kasvatus- ja kontrollisuhteiden kautta, eikä vain yksittäisissä kohtaamisissa. (Nivette ym. 2021, 199-200.)

2.3.3 Noja-toiminta

Suomalaisessa tutkimuksessa nuorten ja järjestyksenvalvojien kohtaamisia on tarkasteltu erityisesti Noja-toiminnan kautta. Noja eli Nuorten oma järjestyksenvalvoja eroaa tavallisesta järjestyksenvalvojan työstä siinä, että tehtävään sisältyy erillistä nuorten kohtaamiseen liittyvää osaamista, tavoitteellista vuorovaikutusta ja moniammatillista yhteistyötä nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa. Tämän vuoksi Noja-tutkimukset ovat tämän tutkielman kannalta keskeisiä, mutta niiden tuloksia ei voida suoraan yleistää kaikkiin järjestyksenvalvojiin.

Pauliina Lampela ja Elsa Saarikkomäki ovat vuosina 2019 ja 2022 julkaistuissa artikkeleissa tutkineet Noja-järjestyksenvalvojien kohtaamisia nuorten kanssa. Tutkimukset ovat tämän tutkielman kannalta keskeisiä, sillä ne tarkastelevat nuorten kohtaamista järjestyksenvalvojien työn näkökulmasta. Samalla on huomioitava, että tutkimukset kohdistuvat Noja-järjestyksenvalvojiin, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta ja erillistä työaikaa nuorten kohtaamiseen (Lampela & Saarikkomäki 2019, 41).

Lampelan ja Saarikkomäen (2019) tutkimuksessa selvitetään, miten Nojat ja nuoret tyypillisesti kohtaavat toisiaan sekä millaisia onnistumisia ja haasteita nuorten kohtaamistilanteisiin liittyy. Lampela ja Saarikkomäki myös tarkastelevat, millä tavoin Noja-työssä yhdistyvät nuorisotyöhön, kontrolliin sekä näiden välimaastoon liittyvät piirteet. Artikkelin pääasiallinen aineisto koostuu neljän eri Nojan vapaamuotoiset tilanneraportit

kohtaamisista nuorten kanssa muutaman vuoden ajalta. Raportteja kertyi yhteensä 331 raporttipäivältä. Aineistoa täydennettiin myös yhden Nojan ja hänen esimiehensä parihaastattelulla. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 41, 44.)

Keskeistä on se, että aineisto ei kuvaa järjestyksenvalvojien työtä yleisesti, vaan kauppakeskuksissa toimivien Nojien kokemuksista ja työmuodosta. Nojat ovat järjestyksenvalvojia, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta ja erillistä työaikaa nuorten kohtaamiseen (Lampela & Saarikkomäki 2019, 41).

Raporttien perusteella Nojien ja nuorten välisissä kohtaamisissa korostuivat keskustelu, tervehtiminen ja nuoriin tutustuminen. Nojat hyödynsivät työssään vuorovaikutustapoja, joka on todettu nuorille tärkeäksi, kuten rauhallista äänensävyä, ystävällistä puhetapaa, kuuntelemista ja reiluutta. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 45-46.) Keskeinen osa Nojan työajasta muodostui nuorten kanssa keskustelemiseen. Nojat ottivat nuoriin kontaktia ilman erityistä syytä ja nuoret kertoivat hyvin avoimesti arjestaan ja kuulumisistaan elämässään. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 45-46.)

Nuoret saattoivat myös luottaa Nojiin hyvinkin henkilökohtaisissa asioissa. Joissakin aineiston esimerkeissä Noja näyttäytyi nuorelle aikuisena, jonka puoleen nuori koko voivansa kääntyä askarruttavassa asiassa. Nuoret saattoivat tulla kauppakeskukseen myös juuri tiettyä Nojaa varten saadakseen tältä tukea. Näissä tilanteissa kotiololoissa saattoi olla puutteita ja nuori ei kokenut aikuisia elämässään tarpeeksi turvalliseksi, jotta voisi saada heiltä apua ja tukea. Nojista oli muodostunut monelle nuorelle turvallinen ja luotettava aikuinen, jota voitavata arjessa. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 45-46.)

Nojan työhön kuitenkin kuuluu myös järjestyksenvalvojan kontrolli, ja Nojat kuvailevatkin työn olevan tasapainottelua eri roolien kanssa. Nojien täytyy huolehtia järjestyksenvalvojan työn vaatimuksista, mutta samalla olla helposti lähestyttävä ja rento nuorille.

Kurinpitotilanteissa, kuten nuorten rikoksiin puuttuessa Nojat saattoivat hyödyntää monialaista toimintatapaa, jossa poliisin ja huoltajan yhteydenoton lisäksi Noja piti keskustelun tai sovittelun nuorille. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 47.)

Nojan nuorisotyöllinen elementti korostui erityisesti, kun he puuttuivat tai heitä pyydettiin puuttumaan nuorten toimesta heihin kohdistuvaan kiusaamiseen tai väkivaltaan, vaikka se ei

olisi tapahtunut Nojan toimialueella tai olisi heidän vastuullansa. Nojat myös tukivat keskustelemalla sekä ohjasivat nuoria avun piiriin erilaisten haasteiden suhteen. Nämä haasteet liittyivät esimerkiksi koulunkäyntiin, mielenterveyteen ja kaverisuhteisiin. Nojat myös tekivät tiiviisti yhteistyötä nuorten huoltajien, nuorisotyön ja poliisin kanssa. (Lampela & Saarikkomäki 2019, 49) Kuitenkin Lampela ja Saarikko (2019, 49) toivat esille, että työn haasteena voi olla nuorten kuormittavien ongelmien kohtaaminen ilman nuorisotyöntekijän koulutusta.

Lampela ja Saarikkomäki (2019, 51) toteavat, että tutkimuksen aineisto on rajallinen eikä sen perusteella voida syvällisesti tarkastella esimerkiksi vuorovaikutuksen yksityiskohtaisia piirteitä. He pitävät jatkotutkimuksen kannalta tärkeänä tarkastella myös sellaisia järjestyksenalvoja, joilla ei ole erillistä Noja-koulutusta, (Lampela & Saarikkomäki 2019, 51.), johon tämä tutkielma pyrkii vastaamaan.

Saarikkomäki ja Lampela (2022) jatkavat samaa tutkimusaihetta tarkastelemalla Noja-työmuotoa uudella aineistolla. He perustelevat yksityisen turvallisuusalan olevan tärkeä tutkimuskohde, koska alan tehtävät ovat laajentuneet yhä enemmän lähemmäksi myös poliisille kuuluvia tehtäviä sekä sosiaalista kontrollia. Heidän mukaansa aihetta tulee tutkia erityisesti siitä näkökulmasta, käytetäänkö valtaa ja auktoriteettiasemaa reilusti ja kunnioittavasti, välttämällä liiallista voimaa ja väkivaltaa haavoittuvaisessa asemassa olevia ryhmiä ja vähemmistöjä kohtaan. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 15.)

Tutkimuksen tavoitteena on tarjota näkökulmia prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teoriaan, pluralisoitunutta valvontaa koskevaan kirjallisuuteen sekä siihen, miten järjestyksenalvojen ja valvonnan kohteiden välisiä suhteita voidaan käytännössä parantaa (Saarikkomäki & Lampela 2022, 27). Pluralisoituneella valvonnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että turvallisuuden ylläpitämiseen liittyy poliisin ja valtion lisäksi yhä enemmän yksityinen sektori (Saarikkomäki & Lampela 2022, 15).

Saarikkomäki ja Lampelan aineistona toimi 1139 raporttia, joita olivat täyttäneet kymmenen Nojaa jokaisen työvuoron jälkeen tammikuusta joulukuuhun vuonna 2019. Raportit perustuvat täysin Nojien omiin näkökulmiin tapahtuneista. Nojat työskentelivät kuudessa kauppakeskuksessa eri puolilla Suomea ja he olivat ainakin tutkimushetkellä ainoat Noja-järjestyksenalvojat maassa. Nojia pyydettiin kirjaamaan raporttiin vapaavalinteisesti kohtaamisistaan nuorten kanssa. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 19-20.) Aineisto oli

hyvin samantyyppinen, kuin vuoden Lampelan ja Saarikkomäen 2019 toteutetussa tutkimuksessa, mutta ajankohtaisempi ja laajempi (Saarikkomäki & Lampela 2022, 19-20).

Keskeinen tulos tutkimuksessa oli, että Nojien toiminta koostui kontrollin lisäksi huolenpidosta, joka näkyy kohtaamisten laadussa ja tavassa (Saarikkomäki & Lampela 2022, 27). Yleisin kohtaamisen syy Nojilla ja nuorilla oli vapaamuotoinen juttelu tai syvällisempi keskustelu, josta muodostui 41% kohtaamisista. Keskusteluihin saattoi liittyä kuulumisten vaihto, yhteisistä säännöistä keskusteleminen tai nuorten kysymykset. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 20-22.)

Toiseksi suurin kategoria liittyi nuorten oleskelun ja toiminnan kontrollointiin, jota oli 33,1% tapauksista. Tämä koski esimerkiksi kauppakeskuksen yhteisten sääntöjen rikkomista, kuten oleskelua tai tupakointia siihen kuulumattomassa tilassa, roskaamista, meluamista tai kulkuväylien tukkimista. Nojien kohdalla noin joka kymmenes kohtaaminen nuoren kanssa liittyi nuoren auttamiseen, joka johtui monesti siitä, että Nojilla oli noussut huoli nuoren hyvinvoinnista. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 20-22.)

Tulokset olivat monilta osin samansuuntaisia, kun vuoden 2019 tutkimuksessa. Järjestyksenvalvojan rooli voi rakentua useammasta tekijästä, kuten kontrollista, kohtaamisesta ja huolenpidosta. Myös Saarikkomäen ja Lampelan (2022) tutkimuksessa Nojat raportoivat auttaneensa kiusaamisen ja häirinnän uhreja sekä mielenterveyden ja itsetuhoisia ja muita haasteita kokevia nuoria. Nojat myös tekivät yhteistyötä muiden tahojen kanssa, joista muodostui 18% tilanteista. Nuorisotyöntekijöiden kanssa tehty yhteistyö muodosti 9%, poliisin kanssa 7% ja vanhempien kanssa 3% tapauksista. Yhteistyötä tehtiin myös sosiaalihuollon ja muiden tahojen kanssa. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 20-22.) Lisäksi Nojat olivat pystyneet muodostamaan nuoriin luottamuksellisen suhteen, joka näkyi nuoren käytöksessä arkaluontoisten asioiden jakamisessa ja avun pyytämisenä (Saarikkomäki & Lampela 2022, 27).

Saarikkomäki & Lampela havaitsivat Nojien käyttäen kurinpidollisten keinojen lisäksi pedagogisia keinoja joutuessaan puuttumaan nuorten toimintaan. Näitä olivat esimerkiksi tilanteet, joissa Nojat selittivät nuorille, miksi jokin sääntö on olemassa tai miksi tietynlainen toiminta ei ole sallittua. Tällaisia tilanteita saattoivat olla esimerkiksi roskaamisen jälkien siivoaminen, tupakoinnin lopettaminen, liian äänekkäs käyttäytyminen sisätiloissa tai oleskelu

paikoissa, joita ei ollut tarkoitettu nuorten ajanviettoon. Asioiden perusteleminen auttoi nuoria ymmärtämään puuttumisen syitä, jolloin he pitivät toimia vähemmän epäoikeudenmukaisina. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 22.)

Myös Saarikkomäen ja Lampelan (2022, 22) tutkimuksessa todettiin, että Nojat hyödynsivät keskustelua myös vakavammissa puuttumistilanteissa, kuten päihteisiin, varastamiseen tai aggressiiviseen käyttäytymiseen liittyvissä tilanteissa, jolloin tavoitteena oli selvittää myös nuorten toiminnan taustaa ja juurisyitä. Saarikkomäen ja Lampelan (2022) mukaan Nojat hyödynsivät samanlaisia keinoja vuorovaikutustilanteessa nuorten kanssa, kuin 2019 toteutetussa tutkimuksessa raportoitiin. Näitä olivat esimerkiksi rauhallinen puhe, oikeudenmukainen kohtelu ja ystävällinen lähestymistapa. Nuoret olivat raporttien mukaan antaneet Nojille positiivista palautetta heidän ystävällisestä, rennosta ja humoristisesta asenteesta. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 23.) Nojat uskoivat, että keskusteleva ote työssä edesauttoi toimintaa myös jatkossa ja parantavan nuorten ymmärrystä omasta toiminnastaan, jolloin samoista asioista ei tarvitsisi enää huomauttaa. (Saarikko & Lampela 2022, 24).

Viktorie Paloušová (2024) toteutti Tšekissä tutkimuksen, jonka tarkoituksena on tarkastella nuorten häiritsevää käyttäytymistä kauppakeskustilanteissa toimivien turvallisuushenkilöstön näkökulmasta. Tutkimuksessa tämä kattaa kentällä toimivat järjestyksenvalvojat sekä Tšekin turvallisuusverkostojen strategisen johdon. Paloušová (2024, 1323) selvitti, missä tilanteissa ristiriitatilanteita yleensä syntyy ja miten niitä hoidetaan. Paloušován (2024) tutkimus tarjoaa kansainvälistä vertailukohdetta erityisesti nuorten kohtaamisesta järjestyksenvalvojien ja vartijoiden näkökulmasta kauppakeskustilanteissa.

Tutkimuksessa kuvataan, että kauppakeskuksissa sovelletaan yleensä 12 vuoden vähimmäisikää ilman huoltajaa liikkumiselle. Tyypillisesti ilman huoltajaa liikkuu noin 14-15-vuotiaat nuoret. Kauppakeskuksissa vietetään aikaa samoista syistä, kun Suomessa, sillä kauppakeskukset tarjoavat suojaisan ja turvallisen tilan, jossa on mieluista tekemistä ja istumapaikkoja. Tutkimuksessa kuitenkin mainitaan, että ostokset eivät juurikaan ole ensisijainen syy oleskelulle, vaan ystävien kanssa ajan vietto. (Paloušová 2024, 1329.)

Ristiriitatilanteita syntyy erityisesti, jos nuoret viettävät aikaa paikassa, joka aiheuttaa tilan ruuhkautumista ja häiritsee kauppakeskuksen muita asiakkaita. Tällöin järjestyksenvalvojien

on velvollisuus puuttua toimintaan, vaikka nuoret eivät tekisi juurikaan mitään. Lisäksi nuoret saattavat porukassa rikkoa kauppakeskuksen sääntöjä, kuten meluta, roskata, valokuvata luvottomasti tai skeitata sisätiloissa. Järjestyksenvalvojat painottavat, että säännöt eivät koske tiettyä kävijäryhmää, kuten nuoria vaan yleisesti tietynlaista käyttäytymistä. Vuorovaikutustilanteet vaikeutuvat järjestyksenvalvojien näkökulmasta, kun nuoret ovat porukassa ja ryhmäpaine kasvaa. Tällöin nuoret väittävät vastaan herkemmin, joka voi johtaa erillaisiin rikkomuksiin tai rikoksiin. (Paloušová 2024, 1330).

Nuorten toiminta on myös muuttunut sosiaalisen median lisääntyessä ja vastauksissa tuodaan esille uudenlainen ilmiö, jossa nuoret kuvaavat riskialttiita ja sääntöjä rikkovia temppuja levittääkseen niitä sosiaalisessa mediassa. Näitä ovat esimerkiksi ruuan varastaminen tuntemattoman asiakkaan lautaselta tai näpistykset. (Paloušová 2024, 1330)

Paloušován (2024, 1330) tutkimuksessa turvallisuushenkilöstö tulkitse osan nuorten häiritseväksi koetusta käyttäytymisestä liittyvän vanhempien valvonnan ja ohjauksen puutteisiin. Vastauksissa nuorten toiminta yhdistettiin esimerkiksi huomion hakemiseen sekä siihen, ettei nuorille ollut välttämättä järjestetty muuta mielekästä vapaa-ajan toimintaa. (Paloušová 2024, 1330.)

Tutkimuksessa tuodaan esiin myös, että konfliktitilanteet eivät rajoittuneet ainoastaan nuorten ja järjestyksenvalvojien välisiin kohtaamisiin, vaan joissakin tilanteissa myös nuorten vanhemmat osallistuivat sääntöjen ja puuttumisen perusteiden selvittämiseen. Osalle vanhemmista tuli tutkimuksen mukaan yllätyksenä, kuinka paljon aikaa nuoret viettivät kauppakeskuksissa. Turvallisuushenkilöstön näkökulmasta ristiriitaisena näyttäytyi myös se, että osa konflikteihin joutuneista nuorista tuli hyvin toimeentulevista perheistä, jolloin henkilöstö piti vaikeasti ymmärrettävänä sitä, miksei nuorten vapaa-aikaa ollut järjestetty toisin. (Paloušová 2024, 1330.)

Paloušován tutkimus myös havainnollistaa eroa tavallisen turvallisuushenkilöstön ja Noja-toiminnan välillä. Noja-toiminnassa keskityttiin kokonaisvaltaisesti nuorten hyvinvointiin ja ohjaamiseen. (Saarikomäki & Lampela 2022). Paloušován kuvaamassa kauppakeskusympäristössä turvallisuushenkilöstön puuttuminen rajautui selvemmin järjestyksen ja sääntöjen ylläpitämiseen, eikä he esimerkiksi puuttuneet nuorten toimintaan

muuten, esimerkiksi, jos nuori kertoi tulleen kaupakeskukseen kesken koulupäivän. (Paloušová 2024, 1329.)

3. Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

3.1 Oikeudellinen sosialisatio

Oikeudellinen sosialisatio tarkoittaa sosialisatioprosessia, jossa yksilö muodostaa käsityksiä laeista, säännöistä, auktoriteeteista ja normatiivisesta järjestyksestä osana sosiaalista elämää. Kyse ei ole ainoastaan siitä, noudattaako yksilö sääntöjä ulkoisen pakon tai seuraamusten pelon vuoksi, vaan laajemmin siitä, miten hän ymmärtää sääntöjen oikeutuksen, auktoriteettien asemaan sekä oman suhteensa oikeuksiin ja velvollisuuksiin. (Louin-Tapp 1991, 330.)

Tällöin oikeudellinen sosialisatio liittyy siihen, miten yksilöt omaksuvat oikeudellisia asenteita, oppivat sekä sääntöjä noudattavia että niistä poikkeavia toimintatapoja ja sitä, miksi lakeja ja sääntöjä tulisi noudattaa tai vastustaa. Oikeudellinen sosialisatio on yhteydessä moraaliseen sosialisatioon, joka liittyy yksilön käsityksiin oikeasta ja väärästä sekä poliittiseen sosialisatioon, joka koskee yksilön suhdetta yhteiskunnallisiin instituutioihin ja vallankäyttöön. (Louin-Tapp 1991, 330)

Oikeudellisessa sosialisatiossa nämä näkökulmat yhdistyvät kysymykseen siitä, miten yksilö oppii hahmottamaan sääntöjä, oikeuksia, velvollisuuksia ja niitä valvovia auktoriteetteja osana omaa toimintaansa. (Louin-Tapp 1991, 331) korostaa, että oikeudelliseen sosialisatioon liittyy psykologisia, sosiaalisia, oikeudellisia, eettisiä ja kasvatuksellisia tekijöitä, minkä vuoksi sitä voidaan tarkastella sekä yksilön kehityksen että yhteiskunnallisten suhteiden näkökulmasta.

Oikeudellinen sosialisatio ei rajoitu vain muodollisiin oikeudellisiin instituutioihin, kuten tuomioistuimeen tai poliisiin, vaan sitä tapahtuu myös erilaisissa ympäristöissä, joissa yksilö ko

htaa sääntöjä, normeja ja niiden valvontaa. Tällaisia ympäristöjä ovat esimerkiksi koti, koulu, vertaisryhmät ja yhteistöt. Näissä ympäristöissä yksilö oppii vaihteittain, millaista käyttäytymistä pidetään hyväksyttävänä, millainen toiminta tulkitaan sääntöjen rikkomiseksi ja millaisia seuraamuksia niiden rikkomiseen liittyy. (Louin-Tapp 1991, 331.)

Oikeudellinen socialisaatio voidaan näin ymmärtää kumulatiivisena prosessina, jossa yksittäiset kohtaamiset eivät tapahdu irrallaan toisistaan, vaan aikaisemmat kokemukset vaikuttavat siihen, miten myöhemmät tilanteet ja auktoriteettien toiminta tulkitaan. Samalla uudet kokemukset voivat vahvistaa, muuttaa tai haastaa aikaisemmin muodostuneita käsityksiä. Myös Fagan ja Tyler (2005, 220-222) tarkastelevat oikeudellista socialisaatiota kehityksellisenä prosessina, joka rakentuu useista sosiaalisista kokemuksista.

Nuorten käsitykset laista ja auktoriteeteista muodostuvat sekä omien että muiden toiminnasta tekemien havaintojen perusteella. Erityisesti käsityksiin vaikuttaa se, kuinka oikeudenmukaisena auktoriteetin toiminta koetaan. (Fagan & Tyler 2005, 220-222).

Nuoruus on oikeudellisen socialisaation kannalta erityisen merkittävä kehitysvaihe, sillä tyypillisesti nuoren suhde auktoriteetteihin, sääntöihin ja omaan autonomiaansa muuttuu entistä kriittisemmäksi. Fine ym. (2021, 247–251) havaitsivat nuorten poliisin legitimitettiin koskevien käsitysten noudattavan U-muotoista kehityskulkua, jolloin käsitykset muuttuivat kielteisemmiksi nuoruusiän aikana ja olivat matalimmillaan noin täysi-ikäisyyden vaiheessa, minkä jälkeen ne alkoivat jälleen muuttua myönteisemmiksi aikuisuuteen siirtyessä. Tutkijat yhdistivät kehitystä muun muassa oikeudellisen päättelyn ja sosiaalisen identiteetin kehittymiseen.

Oikeudellisen socialisaation näkökulmasta olennaista ei kuitenkaan ole ainoastaan se, että nuori kohtaa auktoriteetin, vaan myös se, millaisena auktoriteetin toiminta näyttäytyy. Epäoikeudenmukaiseksi tai mielivaltaiseksi koettu toiminta voi heikentää käsitystä sääntöjen ja niitä valvovien toimijoiden oikeutuksesta sekä laajemmin luottamusta oikeudellisiin instituutioihin (Fine ym. 2021, 252). Vastaavasti oikeudenmukaiseksi ja perustelluksi koettu toiminta voi vahvistaa käsitystä siitä, että auktoriteetin käyttäminen ja sääntöihin puuttuminen ovat oikeutettuja jatkossakin. Tällöin erityisesti toistuvilla kohtaamisilla voi olla merkitystä, vaikka oikeudellinen socialisaatio rakentuu huomattavasti yksittäistä tilannetta laajemmassa sosiaalisessa kokonaisuudessa.

Tässä tutkimuksessa hyödynnän oikeudellisen sosialisointiteoriaa nuorten ja järjestyksenvalvojen kohtaamisten tarkastelussa. Järjestyksenvalvojat toimivat auktoriteettiasemassa nuorten suosimissa vapaa-ajan ympäristöissä, joissa heidän tehtävänsä on valvoa sääntöjen noudattamista ja tarvittaessa puuttua yksilön toimintaan (Louin-Tapp 1991, 331). Louin-Tapp (1991, 331) painottaa myös, että oikeudellinen sosialisointi ei rajoitu vain lapsuuteen, vaan jatkuu läpi elämän yksilön kohdatessa erilaisia toimintatapoja ja auktoriteetteja. Tällöin järjestyksenvalvojilla voi olla merkitystä siinä, millaisiksi yksilöiden käsitykset auktoriteeteista ja valvonnasta muodostuvat sekä siinä, koetaanko säännöt oikeudenmukaisiksi ja ennakoitaviksi.

Samalla oikeudellisen sosialisointiteoria tuo esille toisen näkökulman, jossa vältetään järjestyksenvalvojen ja nuorten kohtaamisten tarkastelemista yksinomaan kahden yksilön välisenä vuorovaikutustilanteena. Nuorten suhtautumiseen järjestyksenvalvojia kohtaan voivat vaikuttaa aikaisemmat kokemukset järjestyksenvalvojista, poliisista, koulun aikuisista, vanhemmista ja muista auktoriteettiasemassa toimivista henkilöistä sekä yleisemmin kokemukset sääntöjen ja vallan oikeudenmukaisuudesta (Louin-Tapp 1991, 331).

Vastaavasti järjestyksenvalvojan kanssa tapahtuva kohtaaminen muodostuu yhdeksi osaksi tätä jatkuvaa prosessia. Yksittäisen järjestyksenvalvojan toimintaa ei siten voida pitää ainoana tekijänä nuoren auktoriteettikäsitysten muodostumisessa, mutta kohtaaminen voi osaltaan vahvistaa tai heikentää nuoren aikaisempia käsityksiä auktoriteeteista ja valvonnasta (Louin-Tapp 1991, 331).

3.2 Ekologinen kehitysteoria

Urie Bronfenbrenner esittää ekologisessa kehitysteoriassa, että ymmärtääksemme ihmisen kehitystä, tulisi meidän ottaa huomioon koko yksilön ekologinen järjestelmä, jossa kasvu konkreettisesti tapahtuu. Tällöin kehitys rakentuu jatkuvassa ja vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa yksilön ja hänen ympärillään olevien sosiaalisten ja yhteiskunnallisten ympäristöjen välillä. Yksilö nähdään tällöin aktiivisena toimijana, joka voi vaikuttaa ympäristöönsä, kuten ympäristö myös vaikuttaa häneen. (Bronfenbrenner 1994, 37-38.)

Bronfenbrenner on jakanut ekologisen ympäristön mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeihin. Mikrosysteemi muodostuu niistä välittömistä ympäristöistä, joissa yksilö osallistuu konkreettisesti kasvokkain vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Nuorelle keskeisiä mikrosysteemejä ovat esimerkiksi koulu, koti ja vertaisryhmät. Myös nuoren arkeen kuuluvat vapaa-ajan ympäristöt, kuten julkiset ja puolijulkiset tilat voidaan nähdä mikrosysteemeinä, kun nuori toimii ja kohtaa niissä muita ihmisiä. Tällaisessa ympäristössä tapahtuvalla vuorovaikutuksella voi olla merkitystä nuoren kehitykselle ja hänen ympäristöään koskevien käsitystensä muodostumiselle. (Bronfenbrenner 1994, 39.)

Mesosysteemillä Bronfenbrenner taas tarkoittaa kahden tai useamman mikrosysteemin välisiä yhteyksiä. Tällöin nuoren kokemuksia voidaan tarkastella sen kautta, miten esimerkiksi kodin, koulun, vertaisryhmien ja vapaa-ajan ympäristöjen kokemukset kytkeytyvät toisiinsa. (Bronfenbrenner 1994, 40) Järjestyksenvalvojan kohtaaminen julkisessa tai puolijulkisessa tilassa ei näin ollen välttämättä muodostu nuorelle irralliseksi kokemukseksi, vaan sitä voidaan tulkita suhteessa hänen muissa ympäristöissään muodostuneisiin kokemuksiinsa esimerkiksi auktoriteeteista ja vuorovaikutuksesta.

Ekosysteemillä Bronfenbrenner tarkoittaa ympäristöjä ja niiden välisiä prosesseja, joihin yksilö ei itse välttämättä osallistu, mutta joissa tapahtuvat asiat vaikuttavat epäsuorasti hänen välittömään ympäristöönsä. Makrosysteemi taas viittaa kulttuurille ja yhteiskunnalle ominaisiin laajempiin rakenteisiin, uskomuksiin, resursseihin ja toimintatapoihin, jotka heijastuvat alemmille systeemitasoisille. (Bronfenbrenner 1994, 40-41.) Nuoren ja järjestyksenvalvojan kohtaamisen kannalta tällaisia ovat esimerkiksi lainsäädäntö, yhteiskunnalliset normit sekä käsitykset turvallisuudesta, hyväksyttävästä käyttäytymisestä ja auktoriteettien asemasta. Yksittäisen järjestyksenvalvojan toimintaa ei siten voida tarkastella täysin irrallaan siitä institutionaalisesta ja yhteiskunnallisesta järjestelmästä, jonka puitteissa hän toimii.

Hyödynnän teoriaa tutkimuksessani, sillä ekologisen näkökulman avulla nuoren ja järjestyksenvalvojan vuorovaikutusta voidaan tarkastella samanaikaisesti yksilöiden välisenä vuorovaikutustilanteena sekä osana laajempaa institutionaalista ja yhteiskunnallista kokonaisuutta. Bronfenbrennerin (1994) teoriassa yksilön kehitykseen vaikuttavat paitsi hänen välittömät ihmissuhteensa myös ne sosiaaliset roolit, toimintaympäristöt ja yhteiskunnalliset rakenteet, joiden keskellä vuorovaikutus tapahtuu.

Tämän vuoksi järjestyksenvalvojan merkitystä ei määritä se, onko hänellä muodollista kasvatusvastuuta nuoresta. Järjestyksenvalvoja toimii julkisessa tai puolijulkisessa tilassa nuoren välittömään ympäristöön kuuluvana aikuisena ja auktoriteettina, jonka kanssa nuori voi joutua kasvokkaiseen vuorovaikutukseen. Tällöin järjestyksenvalvojan toiminta voi muodostaa osan niistä sosiaalisista kokemuksista, joiden kautta nuori tulkitsee ympäristöään, auktoriteetteja ja omaa asemaansa suhteessa yhteiskunnan sääntöihin, erityisesti tilanteiden toistuessaa.

3.3 Nuori, järjestyksenvalvoja ja vuorovaikutus tutkimuksen käsitteinä

Nuoruudelle ei ole yksiselitteistä tai universaalia ikärajaa, vaan käsitteen määrittely vaihtelee tutkimuksellisesta ja yhteiskunnallisesta kontekstista riippuen. Yhdistyneet Kansakunnat määrittelee tilastollisten tarkoitusten perusteella nuoriksi 15-24-vuotiaat, korostaen kuitenkin sitä, että ikä voi vaihdella paljon eri maiden sosio-kulttuuristen, institutionaalisten, taloudellisten ja poliittisten tekijöiden mukaan. YK myös erottaa ikäjakauman sisällä olevia eri ikäryhmiä, kuten teini-ikäisiksi 13-19-vuotiaat sekä nuoriksi aikuisiksi 20-24-vuotiaat. (United Nations.) Suomen nuorisolaki puolestaan määrittelee nuoriksi kaikki alle 29-vuotiaat (Nuorisolaki 1285/2016, 3 §).

Tässä tutkimuksessa nuorella tarkoitetaan 13–20-vuotiasta henkilöä. Ikärajaus perustuu tutkimuksen kohteena oleviin julkisiin ja puolijulkisiin vapaa-ajan ympäristöihin. Ostoskeskuksissa, kaupoissa ja huoltoasemilla ajan viettäminen on tyypillisintä 12-17-vuotiaille nuorille, ja noin 20 ikävuoden jälkeen kaupallisten tilojen suosio alkaa vähentyä. (Happonen & Kivijärvi 2024, 47-48.) Näin ollen 13–20-vuotiaiden ikäryhmä muodostaa tämän tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisen rajauksen nuoriin, joiden vapaa-ajassa kaupallisilla ja puolijulkisilla tiloilla voi olla keskeinen merkitys.

Järjestyksenvalvojalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) mukaista järjestyksenvalvojaa. Järjestyksenvalvojan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta hänelle määrätyllä toimialueella sekä ehkäistä rikoksia ja onnettomuuksia. Järjestyksenvalvojan toiminnassa tulee noudattaa asiallisuutta, tasapuolisuutta ja sovinnollisuuden edistämistä. Järjestystä ja turvallisuutta tulee ylläpitää

ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin, eikä toimenpiteillä saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015, 25 §, 29 § ja 35 §.)

Tässä tutkimuksessa järjestyksenvalvojaa tarkastellaan erityisesti nuorten kohtaamana turvallisuusalan toimijana ja auktoriteettiasemassa olevana aikuisena. Järjestyksenvalvojan ja nuoren väliseen kohtaamiseen liittyy valta-asetelma, sillä järjestyksenvalvojalla on työtehtävänsä perusteella velvollisuus ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä tarvittaessa puuttua nuoren toimintaan (Lampela & Saarikkomäki 2019, 44). Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole varsinaista kasvatusvastuuta nuoresta. Tästä huolimatta järjestyksenvalvojan tapa käyttää auktoriteettiaan ja olla vuorovaikutuksessa nuoren kanssa voi muodostua nuorelle kokemukseksi siitä, millaisena sääntöjen valvonta ja auktoriteetin käyttö näyttäytyvät (Van Petegem ym. 2021, 3).

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan vähintään kahden ihmisen välistä toimintaa, jossa osapuolet suuntaavat huomionsa toisiinsa ja mukauttavat käyttäytymistään vastauksena toistensa toimintaan (Hoppler, Segerer & Nikitin 2022, 2). Tässä tutkimuksessa vuorovaikutuksella tarkoitetaan järjestyksenvalvojen ja nuorten välistä vastavuoroista toimintaa, jossa molempien osapuolten puhe, käyttäytyminen ja reagointi vaikuttavat tilanteen etenemiseen.

Hopplerin ym. (2022, 6) mukaan sosiaalista vuorovaikutusta voidaan lisäksi tarkastella toimijan, toisen osapuolen, heidän välisensä suhteen, toiminnan, kontekstin sekä tilanteen arvioinnin muodostamana kokonaisuutena. Vuorovaikutukseen ei siis vaikuta pelkästään yksilön ominaisuudet tai toiminta, vaan myös osapuolten välinen suhde, ympäristö ja tilanne sekä se, miten osapuolet tilanteen tulkitsevat.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti järjestyksenvalvojen näkemyksiä siitä, millaiset heidän omat sekä nuorten toimintatavat vahvistavat tai heikentävät vuorovaikutusta. Tutkimuksen aineisto muodostuu järjestyksenvalvojen kuvauksista, joten vuorovaikutusta tarkastellaan heidän näkökulmastaan. Aineiston perusteella ei siten voida tehdä päätelmiä siitä, miten nuoret itse kokevat samat vuorovaikutustilanteet.

4. Tutkimuksen toteutus

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella järjestyksenvalvojen näkemyksiä vuorovaikutuksesta 13–20-vuotiaiden nuorten kanssa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Tutkimuksessa tarkastelen erityisesti sitä, millaiset tekijät järjestyksenvalvojen näkökulmasta vahvistavat tai heikentävät vuorovaikutusta nuorten kanssa sekä sitä, miten järjestyksenvalvojat hahmottavat oman roolinsa auktoriteettiasemassa toimivina aikuisina. Järjestyksenvalvojen ja nuorten vuorovaikutusta on tutkittu enemmän nuorten näkökulmasta sekä Noja-järjestyksenvalvojen näkökulmasta, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta ja erillistä työaika nuorten kohtaamiseen (Lampela & Saarikkomäki 2019, 41). Lampela ja Saarikkomäki (2019, 51) pitävät jatkotutkimuksen kannalta tärkeänä, että tutkimuksessa tarkastellaan myös sellaisia järjestyksenvalvoja, joilla ei ole erillistä Noja-koulutusta. Tämä tutkielma pyrkii osaltaan vastaamaan tähän tutkimustarpeeseen tarkastelemalla järjestyksenvalvojen näkemyksiä nuorten kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta ilman tutkimuksen rajaamista Noja-työmuotoon.

Aiemmassa Noja-toimintaa koskevassa tutkimuksessa järjestyksenvalvojan rooli nuorten kanssa on näyttäytynyt moniulotteisena, ja siihen on liittynyt sekä kontrolliin, vuorovaikutukseen että nuorista huolehtimiseen liittyviä piirteitä. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 20-22.) Tämän vuoksi on perusteltua tarkastella, miten järjestyksenvalvojat itse kuvaavat työtään ja rooliaan nuorten kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa.

Tutkimuksen tavoitteena ei ole arvioida yksittäisten järjestyksenvalvojen toimintaa tai selvittää nuorten kokemuksia kohtaamistilanteista, vaan tarkastella järjestyksenvalvojen omia näkemyksiä ja tulkintoja nuorten kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaiset tekijät järjestyksenvalvojen näkemyksen mukaan vahvistavat vuorovaikutusta nuorten kanssa?
2. Millaiset tekijät järjestyksenvalvojen näkemyksen mukaan heikentävät vuorovaikutusta nuorten kanssa?

3. Miten järjestyksenvalvojat kuvaavat omaa rooliaan auktoriteettina nuorten kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa?

4.2 Laadullinen tutkimusote

Toteutin tutkimuksen laadullisena tutkimuksena, sillä tavoitteena on tarkastella järjestyksenvalvojien omia näkemyksiä ja tulkintoja nuorten kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Laadullisessa tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu siihen, millaisia merkityksiä ihmiset antavat tutkimuksen kohteena oleville ilmiöille ja miten he itse jäsentävät kokemuksiaan ja toimintaansa. Tutkimuksessa ei tällöin pyritä ensisijaisesti mittaamaan ilmiöiden yleisyyttä, vaan ymmärtämään niitä tutkittavien omista lähtökohdista. (Juhila 2021.)

Tässä tutkimuksessa laadullinen lähestymistapa mahdollistaa sen, että järjestyksenvalvojat voivat kuvata omin sanoin nuorten kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta sekä siihen liittyviä onnistumisia, haasteita ja toimintatapoja. Tällöin tutkimus pyrkii vastaamaan siihen, miten järjestyksenvalvojat itse ymmärtävät vuorovaikutusta vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä sekä omaa rooliaan auktoriteettina. Näkemyksiä tarkastellaan myös suhteessa siihen ympäristöön, jossa järjestyksenvalvojat työskentelevät, jolloin tutkimuksessa huomioidaan sosiaalinen konteksti (Juhila 2021).

4.3 Aineistonkeruu ja osallistujat

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä ja anonyymillä Google Forms -kyselylomakkeella. Kyselylomake valittiin aineistonkeruumenetelmäksi, koska sen avulla järjestyksenvalvojat pystyivät matalalla kynnyksellä vastaamaan kyselyyn ajasta ja paikasta riippumatta. Sain tutkimukseen osallistujia ottamalla yhteyttä eri turvallisuusalan yritysten esihenkilöihin. Esihenkilölle toimitettiin tutkimusta koskeva tiedote sekä linkki kyselylomakkeeseen, jonka

he välittivät organisaatioidensa sisäisen viestinnän kautta järjestyksenvalvojille. Kyselyssä ei kerätty vastaajien nimiä, yhteystietoja tai muita suoria tunnistetietoja.

Esihenkilöt välittivät ainoastaan kyselylinkin, eivätkä osallistuneet vastausten keräämiseen tai saaneet tietoa siitä, ketkä työntekijät kyselyyn vastasivat. Rekrytointitavan kautta tutkimukseen pyrittiin saamaan osallistujia useammasta eri organisaatiosta. Tutkimukseen osallistui yhteensä 15 järjestyksenvalvojaa, joilla oli kokemusta 13-20-vuotiaiden nuorten kohtaamisesta työssään.

Kysely sisälsi yhdeksän avointa kysymystä, joihin pystyi vastaamaan ilman merkkirajoituksia. Kysymykset käsittelivät järjestyksenvalvojien kokemuksia ja näkemyksiä 13–20-vuotiaiden nuorten kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Kyselyssä tarkasteltiin muun muassa vuorovaikutusta vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä, yleisiä syitä nuorten kanssa tapahtuviin kohtaamisiin sekä järjestyksenvalvojien käsityksiä omasta roolistaan nuorten kohtaamisissa. Avoimilla kysymyksillä pyrittiin mahdollistamaan vastaajien omien kokemusten ja näkemysten kuvaaminen ilman ennalta määrättyjä vastausvaihtoehtoja. Kyselylomake on tutkielmassa liitteenä.

4.4 Aineiston analyysi

Analysoin tutkimuksen aineiston aineistolähtöisen laadullisen sisällönanalyysin avulla. Laadullisessa sisällönanalyysissä huomio kohdistuu siihen, millaisia asioita, aiheita ja sisältöjä aineistossa esiintyy. Analyysi perustuu aineiston systemaattiseen koodaamiseen, jossa tunnistetaan ja nimetään aineistosta tutkimuksen kannalta olennaisia sisällöllisiä elementtejä. Koodaus voi olla aineistolähtöistä, jolloin analyysissä käytettävät kategoriat muodostetaan aineiston pohjalta. (Vuori 2021.)

Aloitin analyysin lukemalla kaikki kyselyvastaukset useaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Tämän jälkeen merkitsin vastauksista tutkimuskysymysten kannalta olennaisia ilmauksia ja vertailin niitä keskenään. Ryhmittelin sisällöltään samankaltaisia ilmauksia yhteen ja muodostin niiden perusteella laajempia kategorioita. Kategoriat

muodostuivat aineiston sisällön perusteella, minkä jälkeen tarkastelin niitä suhteessa tutkimuskysymyksiin.

Laadullisen analyysin tukena hyödynsin myös määrällistä tarkastelua aineistossa toistuvien näkemysten hahmottamiseksi. Määrällisen tarkastelun tarkoituksena ei ollut muodostaa tilastollisia yleistyskiä, vaan auttaa hahmottamaan, mitkä näkemykset toistuivat aineistossa. Laadullisessa sisällönanalyysissä myös määrällisiä suhteita voidaan käyttää analyysin tukena (Vuori 2021).

Analyysin viimeisessä vaiheessa tarkastelin muodostettuja kategorioita suhteessa tutkimuskysymyksiin ja alkuperäisiin vastauksiin. Tämän perusteella muodostin tulkintoja siitä, millaiset tekijät järjestyksenvälvojen näkemyksen mukaan vahvistavat tai heikentävät vuorovaikutusta nuorten kanssa sekä siitä, miten järjestyksenvälvojat kuvaavat omaa rooliaan auktoriteettina. Analyysin tulokset jäsennettiin näiden kokonaisuuksien mukaisesti tuloslukuun.

4.5 Tutkimuseettisyys ja luotettavuus

Huomioin tutkielman toteuttamisessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eettiset periaatteet (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Tutkimukseen osallistui 15 järjestyksenvälvojaa, jotka kaikki olivat täysi-ikäisiä ja osallistui tutkimukseen vapaaehtoisesti. Pysin informoimaan turvallisuusalan organisaatioita lähestyessä heitä tutkimuksen kannalta erityisesti tutkimuksen sisällöstä, tavoitteista sekä menetelmistä, miten tutkimus toteutetaan. Esihenkilöiden hyväksyttyä tutkimuksen toteuttamisen, välittivät he organisaatioiden kautta kyselylinkin, jolloin järjestyksenvälvojat saivat itse päättää, vastaako he kyselyyn vai ei. Esihenkilöt eivät myöskään saaneet tietoa erikseen, kuka kyselyyn vastasi. Tällä tavoin pyrin siihen, että vastaajille ei muodostu painetta vastaamatta jättämisestä, vaan päätös olisi täysin heidän. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023, Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8.)

Kysely toteutettiin täysin anonymisti, jolloin kyselyyn vastaaminen ei edellyttänyt henkilötietojen antamista. Kyselylomakkeen alussa ilmoitin, että vastaajien ei tarvitse kertoa

mistään henkilökohtaisista tilanteista eikä yksilöitävistä tapahtumista. Kyselyyn vastaamisen pystyi myös keskeyttämään milloin tahansa. Tällä tavoin pyrin mahdollisimman paljon kunnioittamaan yksilöiden itsemääräämisoikeutta ja tutkittavien oikeutta osallistua tai olla osallistumatta tutkimukseen. (Tutkimuseettinen neuottelukunta 2019, 7-8.)

Sitouduin myös siihen, että tutkimusaineistoa käytetään vain tähän tutkimukseen, jonka jälkeen se tuhoetaan. Lisäksi vain minulla oli pääsy tutkimusaineistoon. Ymmärsin, että vastaajat kertovat arkaluontoisiakin asioita, jotka liittyvät heidän työkuvaansa. Tällöin en ottanut tutkimuksessa huomioon mitään tietoja, jotka voisi riskeerata vastaajan tai organisaation tunnistettavuutta, joka voisi aiheuttaa heille haittaa tutkimukseen osallistumisesta. (Tutkimuseettinen neuottelukunta 2019, 7.)

Järjestyksenvalvojat kertoivat näkemyksistään vuorovaikutuksesta 13-20-vuotiaiden kanssa, jolloin osa on vielä alaikäisiä. Tällöin olin erityisen tarkka, että vastaajien kuvailemista tilanteista ei voida tunnistaa yksilöitä. Huomioin tutkimuksessa myös sen, että vuorovaikutusta tutkitaan vain toisen osapuolen, eli järjestyksenvalvojen näkökulmasta, jolloin näkökulmia ei voi yleistää molemmille vuorovaikutuksen osapuolille.

Koska toteutan tutkimukseni laadullisena tutkimuksena, huomioin, että tutkijan oma asema ja aikaisemmat käsitykset voivat vaikuttaa siihen, millaisia merkityksiä aineistosta tunnistetaan ja miten niitä tulkitaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan reflektiivisyys edellyttää omien tutkimuksen ja tutkittavaan ilmiöön liittyvien ennakkokäsitysten ja sitoutumusten tunnistamista sekä niiden merkityksen arvioimista koko tutkimusprosessin ajan. (Juhila 2021.)

Tällöin tutkimuksessa olen pyrkinyt huomioimaan oman tulkinnallisen asemani erityisesti aineiston analyysissä ja välttämättään sitä, että järjestyksenvalvojen vastauksia tulkittaisiin omien ennakko-oletusteni perusteella. Pyrin tähän aineistolähtöisessä analyysissä, jolloin luin vastaukset useamman kerran läpi eri ajankohtina ikään kuin ”uusin silmin”, jonka jälkeen ryhdyin muodostamaan kategorioita vastaajien näkökulmista. Tämän jälkeen palasin useaan kertaan alkuperäisiin vastauksiin ja vaihdoin näkökulmia, jos tunnistin niissä olevan liikaa omaa tulkintaa.

Hyödynsin tekoälysovellusta Claude tutkimuksessani Lapin yliopiston periaatteiden mukaisesti teoriaosuuden aineiston keräämisessä sekä valmiiksi kirjoitetun tekstin oikolukemisessa. Lisäksi minulla oli alkuun useampi eri teoria, joista tekoäly auttoi valitsemaan parhaimmat tutkimuskysymyksiä varten, jolloin sain apua myös tutkielman ideoinnissa. Olin tarkkana siitä, että en syöttänyt tekoälylle mitään salassa pidettävää tietoa. Lisäksi annoin tekoälylle selkeät ohjeet siitä, millaista apua tarvitsin, jolloin se ei esimerkiksi yrittänyt kirjoittaa kappaleita tai muokata työtäni toisenlaiseksi, vaan auttoi nimenomaan jo valmiiksi kirjoitettujen lauseiden kieliopissa ja rakenteiden sujuvoittamisessa. (Lapin yliopisto, 3)

5. Tulokset

Kyselytutkimukseen osallistui 15 järjestyksenvalvojaa. Vastaajilla oli vaihtelevasti työkokemusta. Viisi vastaajaa oli työskennellyt järjestyksenvalvojana 1-5 vuotta, viisi 6-10 vuotta ja viisi yli 10 vuotta. Vastaajien työympäristöt painottuivat juna- ja metroasemiin sekä kauppakeskuksiin. Yhdeksän vastaajaa (60%) ilmoitti työskentelevänsä useimmiten juna- tai metroasemalla ja kuusi vastaajaa (40%) pääasiallisesti kauppakeskuksessa. 14 vastaajista ilmoitti kohtaavansa työssään nuoria päivittäin, yksi vastaaja ilmoitti kohtaavansa usein. Näin ollen aineisto muodostui pääosin järjestyksenvalvojista, joilla oli säännöllistä kokemusta tutkimuksen kohderyhmän kohtaamisesta.

Ennen vuorovaikutusta vahvistavien ja heikentävien tekijöiden tarkastelua, selvitin, millaisissa tilanteissa järjestyksenvalvojat tyypillisesti kohtaavat nuoria. Kaikkien vastaajien kuvauksissa järjestyksenvalvojien ja nuorten välinen vuorovaikutus syntyi useimmiten tilanteissa, joissa järjestyksenvalvojan oli työkuvan takia puututtava nuorten toimintaan. Yleisimmin vastauksissa mainittiin metelöinti, häiriökäyttäytyminen tai muu ympäristöä häiritsevä toiminta. Tällaisia tilanteita kuvasi 12 vastaajaa. Häiriökäyttäytymiseen liittyivät esimerkiksi voimakas melu, riehuminen, juokseminen myymälöissä sekä muu sivullisia häiritsevä käytös.

Oleskeluun tai oleskelupaikan käyttöön liittyviä tilanteita mainitsi noin viisi vastaajaa. Vastauksissa esiintyi esimerkiksi oleskelu sellaisilla alueilla, joita ei ollut tarkoitettu siihen sekä kulkuväylien tukkiminen. Yksi vastaajista toi esille, että nuoret saattavat tukkia kulkuväyliä tahattomasti ja että heidän keskinäinen kommunikaatiotapansa voi näyttäytyä sivullisille uhkaavana, vaikka nuorten tarkoituksena ei olisi aiheuttaa pelkoa tai häiriötä.

JV9: Julkisella paikalla kiroilu, missä läsnä on pienempiä lapsia tai muita ihmisiä. Usein myös kulkuväylien tahaton tukkiminen, joka voi vaikuttaa kiroilun yhteydessä pelottavalta tilanteelta muille julkisella paikalla kulkijoille. Myös metelöintiä, missä kiroilua, kovaa äänensävyä ja josta sivulliset eivät ymmärrä, että se on osa erinäisten ryhmien välistä vuorovaikutusta ja tapaa keskustella.

Huomattava määrä, seitsemän vastaajista kertoi kohtaamisissa korostuvan rikosepäilyihin puuttumista, kuten kaupasta varastamiseen, tappeluihin ja väkivaltarikoksiin. Päihteisiin tai sähkötupakan käyttöön liittyvän vuorovaikutuksen mainitsi kolme vastaajaa. Vuorovaikutusta syntyi myös ilman tarvetta puuttua nuoren toimintaan. Kaksi vastaajaa kuvasi nuorten lähestyvän järjestyksenvainajia oma-aloitteisesti esimerkiksi keskustellakseen, vaihtakseen kuulumisia tai kysyäkseen heidän työstään. Eräs vastaajista kuvasi nuorten lähestyvän järjestyksenvainajia päivittäin ja haluavan kertoa omista ajatuksistaan ja päivän tapahtumista.

JV3: Useimmat kohtaamiset nuorten kanssa käydään puututtaessa häiriökäytöksiin (vapetus, leikitappelu, oleskelu kielletyllä alueella). Lisäksi tapaamme nuoria päivittäin kuulumisten vaihdolla ja rennolla meiningillä. Näissä tilanteessa on ollut mukava huomata, että nuoret melkeinpä aina itse lähestyy meitä ja haluaa kertoa ajatuksiaan ja päivän tapahtumia.

5.1 Vuorovaikutusta heikentävät tekijät

Järjestyksenvalvojen vastauksissa vuorovaikutusta vaikeuttavaksi tekijäksi nousi erityisesti nuorten kielteinen suhtautuminen auktoriteetteihin. Kymmenen vastaajaa nosti esille nuorten asenteen, auktoriteettivastaisuuden, uhoavan käyttäytymisen, yhteistyöhaluttomuuden tai välinpitämättömyyden vuorovaikutusta vaikeuttavina tekijöinä. Vastaajat kuvasivat esimerkiksi tilanteita, joissa nuori suhtautui järjestyksenvalvojaan jo lähtökohtaisesti kielteisesti tai pyrki haastamaan tämän asemaa.

Vuorovaikutusta heikensi myös kolmen järjestyksenvalvojan näkökulmasta nuorten toimiminen suuremmassa kaveriporukassa. Vastaajat kuvasivat, että kavereiden läsnä ollessa nuorella saattoi olla enemmän tarvetta esiintyä tietyllä tavalla kuin yksin ollessaan. Lisäksi suuremmissa ryhmissä vuorovaikutus näyttäytyi vaikeammin hallittavana, kun yksittäisen nuoren kanssa toimiessa.

Vastauksissa nousi esiin myös tekijöitä, jotka eivät liittyneet suoraan järjestyksenvalvojan toimivaltaan tai työtehtävän sisältöön, vaan vuorovaikutuksen lähtökohtiin ja osapuolten välisiin suhteisiin. Esimerkiksi nuoren ja järjestyksenvalvojan aikaisempi tuttuus nähtiin vuorovaikutusta helpottavana tekijänä. Jos nuori taas ei ollut järjestyksenvalvojalle entuudestaan tuttu, luottamussuhdetta jouduttiin rakentamaan vasta kohtaamisen aikana. Myös nuorten valmiiksi muodostuneet kielteiset ennakkoluulot järjestyksenvalvojista saattoivat vaikeuttaa vuorovaikutusta. Tällöin voidaan nähdä, että järjestyksenvalvojan muodollinen asema ei välttämättä automaattisesti muodosta luottamuksellista suhdetta nuoreen.

JVI: Suuret porukat, jolloin keskustelu on erittäin poukkoilevaa ja usein aika nopeatempoinen. Vaikeuksia alkuun voi aiheuttaa myös se, jos nuori ei ole meille tuttu jolloin sitä luottamussuhdetta aletaan vasta rakentaa jolloin nuorella saattaa olla negatiivisia ennakkoluuloja järjestyksenvalvojia kohtaan.

Kaikki vuorovaikutusta vaikeuttavat tekijät eivät kuitenkaan liittyneet nuorten toimintaan. Kaksi vastaajaa toi esille myös järjestyksenvalvojan oman asenteen ja lähestymistavan merkityksen. Yksi vastaajista korosti, että avoin suhtautuminen ja nuoren kuunteleminen parantavat yleensä myös nuoren vastaanottoa, kun taas valmiiksi kielteinen suhtautuminen nuoreen voi vaikeuttaa vuorovaikutusta jo tilanteen alussa.

JV8: Oma asenne jos se on huono. Pitää olla avoin ja kuunnella nuoria, niin yleensä vastaanotto on heiltä myös paljon parempi.

Yksi vastaajista nosti lisäksi esiin järjestyksenvalvojan olemuksen ja koetun uskottavuuden merkityksen. Vastaajan mukaan epävarma tai pelokas olemus voi vaikeuttaa tilanteessa toimimista. Vastaukset viittaavat siihen, ettei sama lähestymistapa välttämättä sovellu kaikkiin kohtaamistilanteisiin, vaan järjestyksenvalvoja joutuu mahdollisesti muuttamaan omaa toimintatapaa kohderyhmän mukaan.

JV10: Jos järjestyksenvalvojan olemus on heikko, pelokas ja siitä puuttuu uskottavuus on parempi olla tekemättä mitään.

Vastauksissa nousi myös esille useampi näkemys, jossa vuorovaikutuksen vaikeuksia liitettiin osaksi nuoren laajempaa kasvu- ja toimintaympäristöä. Vastauksissa tuotiin esiin erityisesti koti, vanhempien suhtautuminen, kasvatus, koulu sekä yleisemmin yhteiskunnassa vallitsevat käsitykset oikeuksista, velvollisuuksista ja auktoriteeteista.

Muutamassa vastauksessa nuoren käyttäytymistä ja suhtautumista auktoriteetteihin liitettiin kotiin, kasvatukseen ja vanhempien toimintaan. Järjestyksenvalvojat kuvasivat vanhempien oman suhtautumisen auktoriteetteihin sekä välinpitämättömän suhtautumisen nuoreen vaikuttavan heidän näkemyksensä mukaan nuoren käyttäytymiseen myös kodin ulkopuolella.

JV13: Nuorten asenne auktoriteetteja kohtaan. Tämä suurelta osin kotikasvatuksesta kiinni, koska hankalimmat tulevat taustoista, joissa ei vanhemmatkaan kunnioita ketään.

Yhdessä vastauksessa myös koulun ja opettajien asema liitettiin nuorten auktoriteettisuhteisiin. Järjestyksenvalvoja katsoi opettajien kurinpitomahdollisuuksien heikentymisen näkyvän nuorten käyttäytymisessä myöhemmin myös koulun ja kodin ulkopuolisissa ympäristöissä. Vastaus kuvastaa näkemystä, jossa nuoren suhtautumisen järjestyksenvalvojaan ajatellaan olevan yhteydessä myös siihen, millaiseksi hänen suhteensa muihin auktoriteettiasemassa oleviin aikuisiin on muodostunut. Toinen vastaajista kuvailee, kuinka heikot olosuhteet johtavat siihen, että koululla tai yhteiskunnallisilla normeilla ei ole enää väliä, johon järjestyksenvalvojan on myös vaikea puuttua.

JV15: Lisäksi opettajilta on viety mahdollisuudet kurinpitoon, joka näkyy sitten koulun ja kodin ulkopuolella.

Joissakin vastauksissa vuorovaikutuksen vaikeuksia liitettiin myös nuorten rikolliseen käyttäytymiseen sekä rikollisuuteen liittyviin asenteisiin. Osa järjestyksenvalvoista kuvasi kohtaavansa nuoria esimerkiksi ryöstöihin, väkivaltatilanteisiin ja muihin rikosepäilyihin liittyvissä tilanteissa. Yhdessä vastauksessa nuorten suhtautumista koulunkäyntiin ja tulevaisuuteen kuvattiin siten, että rikollinen elämäntapa saattoi näyttäytyä joidenkin nuorten puheessa tavoiteltavana tai ihailtavana asiana.

JV11: Hälläväliä asenne, luulevat tietävänsä kaikesta kaiken, sosiaalitoimen asiakkuus ei ole enää häpeä vaan sillä ylpeillään, että isä on narkkari ja äiti juoppo tai toisinpäin. Koulusta ei välitetä koska aiotaan hustlaa ja elää criminal laiffii...noin on suoraan sanottu.

Toisessa vastauksessa vuorovaikutuksen vaikeudet yhdistettiin konkreettisemmin nuorten keskuudessa esiintyvään vakavaan väkivaltaan. Järjestyksenvalvoja kuvasi todistaneensa muiden nuorten suhtautuvan väkivaltatilanteisiin ja poliisin kiinniottoon jopa ihailevasti.

Vastaajan kuvauksessa rikoksiin ja niiden seurauksiin liittyi siten myös vertaisten keskuudessa tapahtuvaa aseman ja arvostuksen rakentamista, jolloin vuorovaikutusta voi vaikeuttaa myös nuorten keskuudessa vallitsevat näkemykset siitä, millainen toiminta herättää suosiota.

JV11: Nuoret ovat ryöstäneet kolmesti toisia nuoria, ulkopuolella kaksi kertaa, pahoinpitelyitä ja muita useampia. Heitä ei kiinnosta eivätkä välitä jos puututaan. [Eräässä tilanteessa alaikäinen nuori] mursi toisen nenän keskellä käytävää ja samaan aikaan toinen tappelu [...] jota oltiin selvittelemässä. Siellä n. 12v joukko tappelu. Nenän murtaja kiinni ja poliisin matkaan, myös uhri, pikkupojat ja tytöt ihastelee kun poliisin matkaan päätyy ja show pyörii.

Yksi järjestyksenvalvojista kuvasi vuorovaikutuksen vaikeuksia myös laajempien yhteiskunnallisten käsitysten kautta. Hänen näkemyksensä mukaan nuorten käyttäytymiseen voivat vaikuttaa käsitykset siitä, että yksilön oikeuksia korostetaan ilman vastaavaa vastuuta omasta toiminnasta. Vaikka kyse on yksittäisen vastaajan tulkinnasta, vastaus osoittaa, että osa järjestyksenvalvojista jäsentää nuorten kanssa syntyviä haasteita yksittäistä kohtaamista laajempien yhteiskunnallisten muutosten kautta.

JV10: Asiaan liittyen vuorovaikutusta hankaloittaa yleisten yhteiskunnallisten harhaluulojen luomiset, jossa henkilöillä on vai oikeuksia, eikä velvollisuuksia (Kun milloinkaan ei tarvitse vastuuta kantaa on käytös sen mukaista ettei sitä tulla jatkossakaan tekemään).

Luottamusta heikentäviä tekijöitä koskevissa vastauksissa järjestyksenvalvojien oma toiminta korostui vielä selvemmin, lähes jokaisessa vastauksessa. Useat vastaajat kuvasivat mielivaltaiseksi koetun tai epäasiallisen toiminnan heikentävän nuoren luottamusta järjestyksenvalvojaan. Vastauksessa mainittiin muun muassa uhoaminen, provosointi, syrjivä kohtelu, huutaminen sekä tilanteeseen nähden tarpeettoman voimakas lähestymistapa.

JV14: Epäasiallinen, epäjohdonmukainen ja syrjivä.

JV2: Kun järjestyksenvalvoja ei toimi reilusti luottamus heikkenee. Nuoren silmin "mielivaltaiset" toimenpiteet ilman perusteluja ja syitä. Tuttuuden puute.

Vastausten perusteella luottamuksen kannalta merkityksellistä ei siten näyttäytynyt ainoastaan se, että järjestyksenvalvoja puuttuu nuoren toimintaan, vaan myös tapa, miten puuttuminen toteutetaan. Toimenpiteiden perustelematta jättäminen nousi vastauksissa selväksi luottamusta heikentäväksi tekijäksi. Vastaajien kuvauksissa toimenpide saattoi näyttäytyä nuorelle mielivaltaisena, jos hänelle ei perusteltu puuttumisen syytä tai sitä, mihin sääntöön toiminta perustui. Selkeiden perustelujen puute liittyi toiminnan koettuun oikeudenmukaisuuteen sekä ennakoitavuuteen. Lisäksi tuttujen nuorten kanssa luottamus voi kasvaa paremmin.

Useammassa vastauksessa luottamusta heikentäväksi tekijäksi nousi myös selkeäksi näkökulmaksi järjestyksenvalvojen toiminnan epäjohdonmukaisuus. Vastaajat esimerkiksi kuvasivat tilanteita, joissa järjestyksenvalvojat soveltavat sääntöjä tai lähestyvät nuoria eri tavoin. Järjestyksenvalvojat kuvailevat, että sääntöjen uskottavuus lähtee, jos kaikki eivät noudata niitä tai väärinkäyttää omaa valtaansa. Lisäksi toimintamallit pitäisivät olla selkeät kaikille järjestyksenvalvojille, jotta mahdollisimman moni toimisi tilanteissa samalla tavalla. Tällöin luottamuksen rakentaminen vaikeutuu entisestään.

JV13: Huono esimerkki aikuisilta kotona ja koulussa. Epäselvät toimintamallit siinä mitä tapahtuu, jos/kun hölmöilee.

JV11: Vuorojen vaihdot ja eri tekijät. Jokaisella eri lähestymistapa mutta nuoret pysyvät samana.

JV10: Öykkärointi joka ei ole tilanteeseen nähden tarpeellista, sekä erinäiset kukkahattu ohjeistukset, joilla ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa.

Luottamus näyttäytyi vastauksissa yksittäistä kohtaamista laajempänä ilmiönä. Sen rakentumiseen ja säilymiseen saattoivat vaikuttaa myös muut aikuiset ja toimijat nuoren ympärillä. Yksi vastaaja toi esiin, että luottamusta voi heikentää tilanne, jossa järjestyksenvalvoja välittää nuorta koskevaa tietoa eteenpäin esimerkiksi lastensuojelulle, oppilaitokselle tai poliisille. Tällöin järjestyksenvalvojan rooliin liittyy tasapainottelua luottamuksellisen vuorovaikutuksen ja työtehtävän edellyttämien velvollisuuksien välillä. Nuoreen muodostunut luottamussuhde voi joutua koetukselle tilanteessa, jossa huoli tai nuoren toiminta johtaa asian välittämiseen muille tahoille.

Luottamuksen rakentumiseen saattoivat vaikuttaa myös nuoren aikaisemmat kokemukset muista järjestyksenvalvojista sekä sääntöjen ja toimintamallien epäjohdonmukaisuus. Yksittäinen järjestyksenvalvoja saattoi siten kohdata tilanteen, jossa nuorella oli jo valmiiksi muodostuneita odotuksia tai ennakkokäsityksiä. Samalla vastaajat korostivat, että toimivan vuorovaikutuksen kannalta järjestyksenvalvojan tuli säilyttää riittävä jämäkkyys, mutta toimia samalla reilusti ja johdonmukaisesti. Tällöin eri roolien tasapainottelu voi olla ajoittain haastavaa varsinkin, kun yksittäinen järjestyksenvalvoja ei voi vaikuttaa kaikkiin esille tulleisiin luottamusta heikentäviin tekijöihin.

5.2 Vuorovaikutusta vahvistavat tekijät

Järjestyksenvalvojen vastauksissa onnistunutta vuorovaikutusta edisti erityisesti rauhallisen, reilun ja jämäkän toimintatavan yhdistäminen. Vastaajat kuvasivat toimivaa lähestymistapaa muun muassa rauhalliseksi, asialliseksi, ymmärtäväiseksi ja selkeäksi. Samalla järjestyksenvalvojan nähtiin tarvitsevan riittävää jämäkkyyttä rajojen ylläpitämiseksi. Vastauksissa korostui siten tasapaino, jossa nuorta kohdellaan kunnioittavasti ilman, että järjestyksenvalvojan auktoriteettiasema jää epäselväksi.

Myös toimintatapaa koskevissa vastauksissa korostui sama tasapaino. Järjestyksenvalvoja tuli näyttäytyä rauhallisena ja ystävällisenä, mutta samalla säilyttää rajat ja järjestyksenvalvojan rooli selkeänä nuorille. Osa vastaajista koki, etteivät liian pehmeäksi koetut keinot aina toimi nuorten kanssa, vaan tilanteissa voidaan tarvita myös selkeää jämäkkyyttä.

JV13: Asiallinen käytös molemmin puolin. Sitä saa mitä tilaa toimii kumpaankin suuntaan.

Luottamusta koskevissa vastauksissa sama näkemys vahvistui edelleen, jolloin luottamusta vahvistaviksi toimintatavoiksi kuvattiin muun muassa reiluus, selkeys, johdonmukaisuus, rauhallisuus, avoimuus ja ystävällisyys. Yksi vastaaja kuvaili toimivan toimintatavan niin, ettei järjestyksenvalvojan tulisi pyrkiä sen enempää kaveeraamaan kuin kovistelevaankaan nuorelle.

JV10: Auktoriteetti asema pitää olla selkeä heti alusta asti, mutta myös joustava, helposti lähestyttävä ja luottamusta herättävä.

Onnistunutta vuorovaikutusta edistivät myös selkeät säännöt ja rajat, mikä vastasi 5.1 luvussa esiin noussutta havaintoa siitä, että sääntöjen epäselvyys ja epäjohdonmukainen soveltaminen voivat puolestaan heikentää luottamusta. Järjestyksenvalvojat eivät myöskään kuvanneet toimivaa rajojen asettamista pelkästään käskyjen antamisena, vaan esiin nousi myös toimenpiteiden syiden kertominen ja perusteleminen nuorelle. Järjestyksenvalvojan nähtiin siten voivan edistää yhteistyötä tekemällä nuorelle ymmärrettäväksi, miksi hänen toimintaansa puututaan ja millaisia seurauksia toiminnalla voi olla.

Luottamuksen kannalta tärkeänä pidettiin myös sääntöjen johdonmukaista ja ennakoitavaa toimintaa. Useammassa vastauksessa korostettiin, että nuorten tulisi havaita, että säännöt koskevat yhtä lailla kaikkia.

Kaikissa vastauksissa reiluutta ei kuitenkaan ymmärretty täysin samanlaisena toimintana jokaisessa tilanteessa. Yksi vastaaja korosti järjestyksenvalvojan ”pelisilmää” ja tilanteen kokonaisuuden huomioimista. Hänen mukaansa pienempään rikkeeseen voidaan toisinaan suhtautua joustavammin, jos nuori muuten käyttäytyy tilanteessa asiallisesti. Aineistossa reiluus näyttäytyi siten yhtäältä sääntöjen johdonmukaisuutena ja samanarvoisena kohteluna, mutta toisaalta myös tilannekohtaisena harkintana. Tällöin nuoren toimintaa myös tarkasteltiin käytöksen perusteella, eikä vain sääntöjen noudattamisen kannalta.

JV2: Jos nuori on muuten asiallinen ja hyväkäytöksinen siinä hetkessä, pitäisi voida katsoa läpi sormien pienempiä rikkeitä. Ja taas toisaalta, jos nuori ei ole asiallinen ja hyväkäytöksinen, ei tätä tule katsoa vaan puuttua asiaan kuuluvalla tavalla.

Vastauksissa keskeiseksi tekijäksi nousi myös nuorta kuunteleva, ymmärtävä ja samanarvoinen lähestymistapa. Vastaajat korostivat, että nuorta ei tulisi lähestyä ainoastaan henkilönä, jonka toiminta nähdään ongelmallisena, vaan vuorovaikutuksen osapuolena, jolla on mahdollisuus ilmaista oma näkökulmansa.

Lisäksi vastauksissa tuotiin esiin sanattoman viestinnän ja nuoren lähestymistavan merkitys. Järjestyksenvalvojan olemuksen nähtiin vaikuttavan siihen, millaiseksi vuorovaikutustilanteen lähtökohta muodostuu. Rauhallista ja asiallista olemusta pidettiin lähes kaikissa vastauksissa toimivana lähtökohtana.

JV2: Rentous, asiallisuus. Tulisi kiinnittää huomiota omaan sanattomaan viestintään sekä olemukseen, varsinkin, kun ollaan menossa juttelemaan nuorille.

Onnistunutta vuorovaikutusta edisti myös se, että nuori kohdataan vastaajien mukaan samalla kunnioituksella kuin muitakin ihmisiä. Tähän liittyi nuoren näkemysten ja mielipiteiden kuunteleminen sekä hänen ottamisensa vakavasti vuorovaikutustilanteessa. Samalla järjestyksenvalvojat kertoivat, että yhdenvertaiseen kohteluun kuului myös vastuun edellyttämistä omasta toiminnasta ja yhteisten sääntöjen noudattamista. Kuuntelemisen nähtiin myös tukevan sitä, että nuori uskaltaa tarvittaessa kertoa järjestyksenvalvojalle omista ongelmistaan. Järjestyksenvalvojat myös kuvailivat onnistunutta toimintatapaa niin, että nuoria kohtaan ollaan ymmärtäväisiä eikä lähestytä heitä heti syyttäen.

JV2: Kohdataan nuori samanlaisena ja -arvoisena ihmisenä kuin aikuinenkin. Ei mennä 'silittelemään päätä' eikä 'machoilemaan'.

JV15: Jos menee tarkoituksella kovistelemaan niin nuorten käytös on myös huonompaa.

Luottamusta koskevissa vastauksissa kuuntelemiseen liittyi lisäksi nuoren elämäntilanteen ja mahdollisten haasteiden huomioiminen. Yksi vastaaja kuvasi tärkeiksi nuoren kanssa käytävät keskustelut sekä hänen ongelmiansa kuuntelemisen ja niissä ohjaamisen. Tällöin järjestyksenvälvojen vuorovaikutuksessa näytti kuuluvan valvonnan lisäksi myös neuvovaa ja ohjaavaa toimintaa.

Yhdessä vastauksessa sääntöjen selkeyteen yhdistyi myös nuoren mahdollisuus osallistua yhteisten pelisääntöjen muodostamiseen. Vastaaja ei pitänyt pelkkää määräilemistä toimivana lähtökohtana, vaan korosti nuoren kuuntelemista, joustamista ja mahdollisuutta saada oma äänensä kuuluviin.

Nuoren osallistaminen sääntöihin ei jäänyt vain yksittäiseksi havainnoksi, sillä myös luottamusta koskevissa vastauksissa nostettiin esiin yhteisistä säännöistä sopiminen sekä molempien osapuolten sitoutuminen niiden noudattamiseen. Yksi vastaajista kuvailikin, että selkeät ja ennakoitavat rajat helpottivat myös niiden noudattamista, koska nuori tiesi etukäteen, mitä häneltä odotettiin ja mitä rajojen ylittämisestä seurasi.

JV3: Nuoria ei kannata lähteä määräilemään. Nuori haluaa haastaa ja olla mukana tekemässä päätöstä (saada äänensä kuuluviin). Tärkeää on kuunnella nuorta ja osata myös joustaa.

Muutamassa vastauksessa järjestyksenvälvojat kertoivat rakentavansa vuorovaikutussuhdetta nuoriin myös varsinaisten puuttumistilanteiden ulkopuolella. Järjestyksenvälvojat kuvasivat esimerkiksi tervehtivänsä nuoria, vaihtavansa kuulumisia ja keskustelelevansa vapaamuotoisesti nuorten kanssa myös silloin, kun heidän toimintaansa ei ole tarvetta puuttua.

Järjestyksenvalvojen mukaan tällaiset arkiset ja myönteiset kohtaamiset voivat helpottaa myöhempiä tilanteita, joissa nuoren toimintaan joudutaan puuttumaan. Samalla tuttuus voi madaltaa nuoren kynnystä lähestyä järjestyksenvalvojaa myös oma-aloitteisesti esimerkiksi pyytäessä apua. Tällaiset kuvaukset osoittavat, että luottamus voi rakentua vähitellen toistuvissa arkisissa kohtaamisissa. Tuttuuden merkitys vahvistui myös luottamusta koskevista vastauksista. Yksi vastaaja nosti esiin jo sen, että nuori ja järjestyksenvalvoja tietävät toistensa nimet, on luottamusta vahvistava tekijä.

Luottamussuhde on pääpilari. Pelkästään käytävällä ohimennen nuoren moikkaaminen luo nuorelle tunnetta nähdynä ja kuulluksi tulemisesta 'järjestyksenvalvoja muistaa minut'.

Vastauksissa tuli esiin, että aikaisemmissa kohtaamisissa rakentunut tuttuus ja luottamus voivat helpottaa myöhempiä vuorovaikutusta samojen nuorten kanssa. Yksi vastaajista kertoo muodostaneensa oman toimintamallin kohdatessa nuoria, jolloin hän saattaa antaa onnistuneen tilanteen jälkeen nuorille tikkareita. Vastaaja kuvasi tällä olleen myönteisiä vaikutuksia myöhempiin kohtaamisiin. Tikkarien tarjoaminen näyttäytyi tässä yksittäisen vastaajan käyttämänä konkreettisenä keinona vahvistaa myönteistä vuorovaikutussuhdetta ja jäädä nuorille mieleen muussakin kuin kontrolliin liittyvässä tilanteessa.

JV10: Pidän usein myös tikkareita mukana ja jos jengi on käyttäytynyt hyvin kanssani, niin tarjoan heille chupachupsit. Tikkarit menee omaan pikkiin, mutta pitkällä tähtäimellä on positiivisia vaikutuksia esim. Tilanteet missä on konfliktia tai tarvitsen tietoa tapahtumista, niin hyvät tyypit muistetaan.

Toimenpiteiden perusteleminen ei yhdessä vastauksessa rajoittunut vain sen selittämiseen, miksi nuoren toimintaan puututtiin. Järjestyksenvalvojat kuvasivat pyrkivänsä myös ohjaamaan nuorta siinä, kuinka vastaava tilanne voitaisiin jatkossa välttää. Tällöin vuorovaikutuksella pyrittiin myös ennaltaehkäisemään vastaavanlaisia tilanteita.

Vastauksessa luottamus näyttäyty vähitellen toistuvissa kohtaamisissa rakentuvana suhteena eikä ominaisuutena, joka välttämättä syntyisi automaattisesti järjestyksenvalvojan aseman perusteella. Samalla vapaamuotoisella ja rennolla vuorovaikutuksella kuvattiin olevan rajansa. Yksi vastaaja toi esille, että jos keskustelu muuttuu epäasialliseksi, järjestyksenvalvojan on tarvittaessa palattava selkeämmin omaan työrooliinsa ja asetettava tilanteelle rajat. Vastausten perusteella järjestyksenvalvojien täytyykin ajoittain tasapainotella helposti lähestyttävyyden ja järjestyksenvalvojan auktoriteettiaseman välillä.

JV11: Antaa heidän tulla jutulle jos haluavat. Muutoin vain tunkeillaan. Kohdataan heidät tavallisina ihmisinä, mutta sanotaan suoraan ettei se toimi yleensä kun heidän puoleltaan alkaa keskustelu vittuilulla. Sitten pitää se oma rooli ottaa takaisin ja jättää keskustelut käymättä.

Järjestyksenvalvojilla oli monenlaisia näkemyksiä siitä, kuinka vuorovaikutusta nuorten kanssa voisi parantaa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Osan mielestä nuorille tulisi tarjota enemmän sellaisia tiloja, joissa oleskelu olisi sallittua ja joihin nuoret voisivat kokoontua ilman jatkuvaa ristiriitaa tilan muun käyttötarkoituksen kanssa. Järjestyksenvalvojat kuvailivat, että mikäli nuorten oleskelu ja tilan muu käyttötarkoitus ovat ristiriidassa keskenään, järjestyksenvalvoja joutuu työnsä puolesta puuttumaan tilanteeseen. Tällöin järjestyksenvalvojan työtä tulisi ohjata ensisijaisesti laki eikä asiakkaan tai työnantajan näkemykset.

JV10: Ymmärtämällä, että arvostuksen tulee olla molemminpuolista ja se, että järjestyksenvalvojan toimintaa ohjaa laki, eikä ideologia, jota asiakas tai työnantaja määrittää uudelleen.

Yksi vastaaja puolestaan nosti esiin järjestyksenvalvojien koulutuksen merkityksen. Hänen mukaansa yksityisen turvallisuusalan koulutuksessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitoihin. Vastaaja myös arvioi, etteivät kohtaamisten ongelmat aina johdu nuoresta, vaan niitä voi syntyä myös järjestyksenvalvojan omasta toimintatavasta.

JV2: Yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden kokonaisvaltaisella koulutuksella ihmissuhteissa. Usein ongelma tuntuu olevan enemmän työntekijästä johtuva kuin nuoresta.

Lisäksi toinen vastaajista koki, että vuorovaikutuksen parantamiseen tarvitaan enemmän henkilöstöresurssia eri tahoihin, jotta nuorilla olisi turvallisia aikuisia läsnä heidän käyttämissään tiloissa.

JV3: Tarvitsemme käsiä enemmän. [...] Nuorilla on usein vain kova aikuisen huomion tarve. Tarvitsisimme vain siis enemmän jalkautuvaa nuorisotyötä, järjestyksenvalvontaa ja poliisia kohtaamaan nuoria ja antamaan aikaansa heille. [...] Tämä määrä ei riitä mitenkään siihen tarpeeseen mikä nuorilla on turvallisia aikuisia kohtaan.

Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan nähneet vuorovaikutuksen parantamisen edellyttävän lisää resursseja tai varsinaisia muutoksia järjestyksenvalvojien työkuvaan. Osa vastaajista koki ongelman ensisijaisesti lähtevän nuorten kotikasvatuksesta. Näissä vastauksissa lähtökohtana oli, että nuoren tulisi jo ennen järjestyksenvalvojan kohtaamista tietää, miten julkisissa tiloissa on soveliasta käyttäytyä.

JV9: Kaikki lähtee kotona kasvatuksesta, vanhempien tulisi tehdä selväksi miten julkisissa tiloissa käyttäydytään.

JV12: Nuorten pitäisi jo automaattisesti toimia niin että he eivät aiheuta olemuksellaan pahennusta.

Aineistossa esiintyi siten erilaisia näkemyksiä siitä, missä määrin vuorovaikutuksen parantaminen edellyttää muutoksia nuorten ympärillä oleviin palveluihin ja aikuisten toimintaan ja missä määrin vastuu nähtiin nuoren sekä hänen kotikasvatuksensa kautta

rakentuvana. Eroavista näkemyksistä huolimatta useissa vastauksissa toistuivat järjestyksenvalvojan oman toiminnan reiluus, rauhallisuus ja johdonmukaisuus onnistunutta vuorovaikutusta tukevinä tekijöinä.

5.3 Järjestyksenvalvojien rooli auktoriteettina

Järjestyksenvalvojien näkemykset auktoriteetin rakentumisesta vaihtelivat. Osa vastaajista katsoi järjestyksenvalvojan olevan työtehtävänsä ja näkyvän asemansa perusteella lähtökohtaisesti auktoriteettiasemassa, kun taas osa näki auktoriteetin muodostuvan vasta tietentyypisessä vuorovaikutuksessa nuoren kanssa. Useissa vastauksissa nämä näkökulmat myös yhdistyivät, jolloin järjestyksenvalvojan asema saattoi tarjota lähtökohdan auktoriteetille, mutta sen säilymisen ja vahvistumisen nähtiin riippuvan järjestyksenvalvojan omasta toiminnasta ja olemuksesta.

JV3: Järjestyksenvalvoja on jo itsestään auktoriteettiasemassa mm. työvarusteiden takia. Sitä pitää toki vain osata käyttää oikein.

Heillä, jotka kokivat auktoriteetin muodostuvan vasta vuorovaikutuksella, oli myös selkeitä piirteitä havaittavana, millainen vuorovaikutus edistää auktoriteettiasemaa. Nuorten kuvattiin esimerkiksi testaavan järjestyksenvalvojien rajoja erityisesti kohtaamisen alkuvaiheessa. Auktoriteetti kerrottiin alkavan muodostua vasta, kun nuori huomaa järjestyksenvalvojan toimivan johdonmukaisesti, pitävän kiinni säännöistä ja samalla toimivan oikeudenmukaisesti.

JV16: Muodostuu kun nuoret huomaa että olet tosissaan mutta silti oikeudenmukainen. Että säännöt perustuu työhön ei mielivaltaan.

JV13: Erään jv-kaksikon tiukka, mutta asiallinen ja kunnioittava toiminta nuorten parissa on johtanut siihen, että nuorten hölmöillessä riittää kun herrat ilmestyvät näköpiiriin. Hölmöily

ja riehuminen päättyy kuin nappia painamalla ja nuoret tulevat kertomaan päivän kuulumisia.

Auktoriteetin rakentumisen lisäksi vastauksissa korostui sen ylläpitämisen tärkeys. Järjestyksenvalvojien mukaan nuoret saattavat testata jo asetettuja rajoja, jolloin epäjohtonmukainen toiminta tai annetuista ohjeista luopuminen voi heikentää järjestyksenvalvojan uskottavuutta. Pitkäjänteinen reilu toiminta puolestaan yhdistettiin vastavuoroisuuden rakentumiseen. Yksi järjestyksenvalvojista kuvasi nuorten alkavan ajan myötä suhtautua myös järjestyksenvalvojiin reilusti ja jopa osallistuvan oma-aloitteisesti järjestyksen ylläpitämiseen.

JV2: Kun olet pitkäjänteisesti em. reilu, alkavat nuoretkin olemaan reiluja sinua kohtaan. [...] Nuoret pyrkivät tässä kohtaa omatoimisesti jopa auttamaan järjestyksenvalvojaa, jos suinkin kykenevät. Esim. siivoavat roskia, neuvovat kavereitaan asialliseen käytökseen ym.

JV10: Auktoriteetti on asia jota tulee ylläpitää jatkuvasti, nuoret testaavat jatkuvasti rajoja ja jos huomaavat ettei siihen puututa niin sen voi nopeasti menettää.

Lisäksi järjestyksenvalvojat kuvasivat järjestyksenvalvojien keskinäisen epäjohtonmukaisuuden voivan heikentää auktoriteettiasemaa. Erityisesti ongelmallisena näyttäytyi tilanne, jossa sääntöjä tai sovittuja toimintatapoja sovellettiin eri tavoin eri järjestyksenvalvojien välillä. Yksi vastaaja kuvasi esimerkiksi eri järjestyksenvalvojien toisistaan poikkeavien toimintatapojen voivan heikentää uskottavuutta silloin, jos osa vie ilmoitetut toimenpiteet loppuun ja osa luopuu niistä nuorten vastustelun vuoksi.

JV13: Toiseksi jos esim. yhden jv:n/jv-partion poistot viedään loppuun asti, mutta toisen poistumiskäskyä ei laiteta toteutukseen vaan toimenpiteestä luovutaan nuorten vastustelun vuoksi, katoaa jv:n uskottavuus täysin.

Muutama vastaaja liitti auktoriteetin rakentumisen ja siihen suhtautumisen myös nuoren kotikasvatukseen sekä aikaisemmin muodostuneisiin käsityksiin auktoriteeteista. Tällöin vastaajan näkökulmasta auktoriteetti ei muodostu automaattisesti, jos nuori ei ole aikaisemmin oppinut kunnioittamaan sääntöjä ja auktoriteetteja. Lisäksi nuorten sisäinen dynamiikka nähtiin yhtenä auktoriteettiin suhtautumiseen vaikuttavana tekijänä. Mikäli auktoriteettivastainen käytös nähdään suosiota herättävänä, voi auktoriteettiaseman muodostuminen vaikeutua.

JV16: Auktoriteetin rakentaminen lähtee kotikasvatuksesta. Kentällä siihen vaikuttaa oma asenne nuoria kohdatessa ja se, että toiminta on järjestelmällistä.

JV11: Ei tule automaattisesti kun ei kotona pidetä järjestystä tai kerrota miten maailma toimii. Jos kyseessä 15 hengen nuorisolauma jotka hengailee päivittäin asemilla ja kauppakeskuksissa, niin heillä tämä criminal laiffi enemmän mielen päällä ja tytöille ja kavereille kovan jätjän esittäminen.

Lisäksi järjestyksenvalvojat toivat useissa vastauksissa esille, että erityisesti järjestyksenvalvojan ikä, olemus ja toimintatapa sekä nuoren suhtautuminen ja osapuolten aikaisempi tuttuus voivat tukea tai heikentää auktoriteettiasemaa. Kahdessa vastauksessa esitettiin näkemys, että mitä suurempi ikäero nuorella ja järjestyksenvalvojalla on, sitä helpompi on saavuttaa auktoriteettiasema.

6. Pohdinta

6.1 Keskeiset johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella järjestyksenvalvojien näkemyksiä vuorovaikutuksesta nuorten kanssa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Järjestyksenvalvojat kuuluvat yksityisen turvallisuusalan toimijoihin, joiden määrä ja merkitys turvallisuuden ylläpitämisessä on kasvanut. Yksityinen turvallisuusala toimii osana laajempaa turvallisuuden ylläpitämisen kokonaisuutta yhteistyössä julkisen sektorin, kuten poliisin ja muiden viranomaisten kanssa. (Saarikkomäki & Lampela 2022, 15.)

Tutkimuksessa halusin erityisesti selvittää, millaiset tekijät järjestyksenvalvojien näkökulmasta vahvistavat ja heikentävät vuorovaikutusta sekä miten he kokevat oman roolinsa auktoriteettina nuoren kohtaamisessa. Tutkimusaihetta teki kiinnostavaksi erityisesti se, ettei järjestyksenvalvojilla ole varsinaista kasvatusvastuuta eikä samanlaista pedagogista koulutusta kuin monilla muilla nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla.

Järjestyksenvalvojat ja nuoret kohtaavat kuitenkin samoissa ympäristöissä, joissa nuoret viettävät vapaa-aikaansa ja järjestyksenvalvojat työskentelevät (Lampela & Saarikkomäki 2019, 42). Myös tämän tutkimuksen vastaajista lähes kaikki ilmoittivat kohtaavansa nuoria työssään päivittäin. Vuorovaikutukselta on tällöin käytännössä vaikea välttyä, minkä vuoksi järjestyksenvalvojilla on kokemukseen perustuvaa tietoa siitä, millaiset tekijät heidän näkökulmastaan vaikuttavat kohtaamisten kulkuun.

Tutkimuksen tuloksissa muodostui melko yhtenäinen kuva siitä, millaiset tekijät järjestyksenvalvojien näkökulmasta tukevat tai vaikeuttavat vuorovaikutusta nuorten kanssa. Onnistunutta vuorovaikutusta tukivat erityisesti järjestyksenvalvojan rauhallinen, jämäkkä, reilu ja johdonmukainen toimintatapa sekä nuorten kuunteleminen ja toimenpiteiden perustelevuus. Vuorovaikutusta puolestaan vaikeuttivat muun muassa nuorten kielteinen suhtautuminen auktoriteetteihin, aikaisemmat kielteiset käsitykset järjestyksenvalvojista sekä järjestyksenvalvojien keskenään epäjohdonmukaiset toimintatavat. Tulosten perusteella vuorovaikutus rakentuu useista samanaikaisista tekijöistä, eikä sitä voida tarkastella ainoastaan nuoren tai järjestyksenvalvojan toiminnan seurauksena. Kohtaamisissa on tärkeää huomioida myös yksilölliset, sosiaaliset ja tilanteeseen liittyvät taustatekijät.

Tuloksissa korostui erityisesti se, ettei rajojen asettaminen itsessään näyttäytynyt vuorovaikutuksen ongelmana, vaan enemmänkin tapa, jolla rajoja asetettiin ja nuorta ohjeistettiin. Järjestyksenvalvojien näkökulmasta nuorten kanssa toimimista helpotti se, että

sääntöjen ja toimenpiteiden perusteet tehtiin ymmärrettäviksi ja nuori kohdattiin kunnioittavasti. Kuitenkin haastavammissa tilanteissa ei aina nämä keinot riittäneet, kuten vakavissa rikostapauksissa, jolloin vuorovaikutusta ei pidä tarkastella vain järjestyksenvalvojen vastuuna.

Tärkeänä pidettiin myös sitä, että säännöt olivat perusteltuja ja niitä sovellettiin johdonmukaisesti, jolloin ne eivät näyttäneet nuorelle vain häneen kohdistuvana kontrollina. Vuorovaikutusta tukevat toimintatavat ovat pitkälti samansuuntaisia myös järjestyksenvalvojan toimintaa säätelevän lain kanssa, jossa järjestyksenvalvojan edellytetään noudattavan asiallisuutta, tasapuolisuutta ja sovinnollisuuden edistämistä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015, 25 §, 29 §, 35 §.)

Tulosten perusteella järjestyksenvalvojan auktoriteettiasemaa ei kuitenkaan voida tarkastella ainoastaan muodollisen toimivallan kautta. Vaikka järjestyksenvalvojalla on työtehtävänsä perusteella oikeus ja velvollisuus puuttua järjestystä tai turvallisuutta vaarantavaan toimintaan, vastaajien kuvauksissa auktoriteetin uskottavuus rakentui myös sen perusteella, miten tätä toimivaltaa käytettiin. Johdonmukainen, perusteltu ja oikeudenmukaiseksi koettu toiminta vahvisti järjestyksenvalvojan uskottavuutta, kun taas mielivaltaiseksi koettu tai eri järjestyksenvalvojen välillä vaihteleva toiminta saattoi heikentää sitä. Tämän perusteella voidaan erottaa toisistaan järjestyksenvalvojan muodollinen auktoriteettiasema ja vuorovaikutuksessa rakentuva auktoriteetin uskottavuus.

6.2 Tulosten suhde aiempaan tutkimukseen ja teoriaan

Tulos on samansuuntainen aikaisemman tutkimuksen kanssa, vaikka aikaisemmassa tutkimuksessa näkökulmana ovat olleet erityisesti nuorten kokemukset. Saarikkomäen ja Kivivuoren (2016, 9) sekä Saarikkomäen (2017, 67-70) tutkimuksissa nuoret eivät pitäneet puuttumista itsessään epäoikeudenmukaisena, vaan keskeiseksi muodostui tapa, jolla

puuttuminen toteutettiin. Kunnioittava kohtelu, nuoren kuunteleminen ja toimenpiteiden perusteleminen vahvistivat kokemusta oikeudenmukaisuudesta, kun taas aggressiivinen, ennakoimaton tai epäystävällinen toiminta heikensi sitä. Saarikkomäen (2017, 69) tutkimuksessa mielivaltaiseksi ja aggressiiviseksi koettu toiminta heikensi nuorten luottamusta, ja saman näkemyksen toivat esiin myös tämän tutkimuksen järjestyksenvalvojat.

Myös Van Petegem ym. (2021, 3) korostavat oikeudellisen sosialisaaion näkökulmasta, että auktoriteetin oikeudenmukaiseksi koettu toiminta voi tukea sääntöjen hyväksymistä ja yhteistyötä, kun taas epäoikeudenmukaiseksi koettu toiminta voi lisätä vastakkainasettelua. Tämän tutkimuksen järjestyksenvalvojat kuvasivat vastaavasti aikaisemmin rakentuneen hyvän suhteen ja luottamuksen nuoreen helpottavan myöhempiä kohtaamisia myös järjestyksenvalvojan joutuessa puuttumaan nuorten toimintaan.

Jämäkkyys ja kunnioittava kohtelu eivät siten näyttäydy tuloksissa toistensa vastakohtina. Päinvastoin useat vastaajat yhdistivät onnistuneeseen vuorovaikutukseen samanaikaisesti selkeät rajat ja nuoren kunnioittavan kohtelun. Nuoren kuunteleminen tai toimenpiteiden perusteleminen ei vastaajien kuvauksissa tarkoittanut järjestyksenvalvojan auktoriteettiasemasta luopumista, vaan saattoi jopa vahvistaa sen uskottavuutta.

Tämä on merkittävä havainto erityisesti siksi, että järjestyksenvalvojien ja nuorten kohtaamiset syntyivät tämän tutkimuksen aineistossa pääosin tilanteissa, joissa nuoren toimintaan oli tarpeen puuttua. Samansuuntainen havainto esiintyi myös Kaukamon ja Floessellin (2025) aineistossa, jossa järjestyksenvalvojat kohtasivat nuoria erityisesti häiriökäyttäytymisen ja asiattoman oleskelun yhteydessä.

Tulokset osoittavat, ettei järjestyksenvalvojan ja nuoren välinen kohtaaminen välttämättä ala neutraalista tai yhdenvertaisesta lähtötilanteesta. Järjestyksenvalvojat kuvasivat, että osalla nuorista oli aikaisempia käsityksiä ja ennakkoluuloja järjestyksenvalvojista, jotka saattoivat vaikuttaa erityisesti alkuun vuorovaikutusta. Tällöin järjestyksenvalvojien tuli tietyllä tapaa muodostaa luottamussuhde nuoreen, jotta yhteistyö sujuisi paremmin. Lisäksi vastaajat liittivät nuorten suhtautumista auktoriteetteihin taustatekijöihin nuoren elämässä, kuten kotiin, kasvatukseen, kouluun ja vertaisryhmiin. Osa vastaajista kuvasi, että erityisesti

haastavien kohtaamisten yhteydessä nousi esille keskusteluissa nuoren vaikea elämäntilanne tai heikko tukiverkosto.

Tulosta voidaan tarkastella Bronfenbrennerin (1994, 37–41) ekologisen kehitysteorian kautta. Nuoren koti, koulu, vertaisryhmät ja vapaa-ajan ympäristöt muodostavat erilaisia mutta toisiinsa yhteydessä olevia kasvuympäristöjä. Julkisessa tai puolijulkisessa tilassa tapahtuva järjestyksenvalvojan kohtaaminen ei tällöin välttämättä jää muista kokemuksista irralliseksi, vaan sitä voidaan tulkita suhteessa nuoren aikaisempiin kokemuksiin aikuisista, säännöistä ja auktoriteeteista. Samalla järjestyksenvalvojan kanssa tapahtuva uusi kohtaaminen muodostuu osaksi tätä kokemusten kokonaisuutta.

Oikeudellisen sosialisaaion näkökulmasta yksittäiset kohtaamiset voivat puolestaan vahvistaa, muuttaa tai haastaa aikaisemmin muodostuneita käsityksiä auktoriteeteista. Nuoren aikaisempi kielteinen kokemus järjestyksenvalvojasta voi vaikuttaa siihen, millaisista lähtökohdista hän myöhemmin kohtaa toisen järjestyksenvalvojan. Saarikkomäen ja Kivivuoren (2016, 9) nuorisokyselyssä nuoret kuvasivat kohtaamisiaan yksityisen turvallisuusalan työntekijöiden kanssa pääsääntöisesti kielteisesti tai neutraalisti. Uusi oikeudenmukaiseksi koettu kohtaaminen voi kuitenkin tarjota aikaisemmasta poikkeavan kokemuksen auktoriteetin toiminnasta.

Kuitenkin Saarikkomäen (2017, 70) tutkimuksessa todetaan, että kielteiset ja epäoikeudenmukaiset kokemukset turvallisuustoimijoiden kanssa levisi laajemmin nuorten keskuudessa, kun myönteiset kokemukset, vaikkakin oikeudenmukaiset kokemukset vahvistivat luottamusta. Tämä korostaa samalla sitä, ettei yksittäinen järjestyksenvalvoja voi täysin hallita kohtaamisen lähtötilannetta, vaan hän voi joutua kohtaamaan myös sellaisia ennakkokäsityksiä, joiden muodostumiseen hän ei itse ole vaikuttanut.

Samansuuntaista ajatusta tukee Nivetten ym. (2021, 199-200) havainto siitä, että lasten kokemukset yhdestä auktoriteettisuhteesta voivat olla yhteydessä myöhempiin käsityksiin toisista auktoriteeteista. Tutkimuksessa myönteisemmäksi koettu opettajasuhde lapsuudessa oli yhteydessä myönteisempiin käsityksiin poliisin legitimitetistä myöhemmin elämässä. Vaikka poliisin, opettajan ja järjestyksenvalvojan roolit poikkeavat toisistaan, havainto tukee oikeudellisen sosialisaaion ajatusta siitä, että suhtautuminen auktoriteetteihin rakentuu useiden erilaisten sosiaalisten kokemusten kautta eikä vain yhdessä institutionaalisessa

ympäristössä. Tämän vuoksi näkökulmaa voidaan pitää merkityksellisenä myös muiden auktoriteettiasemassa toimivien aikuisten tarkastelussa.

Van Petegem ym. (2021, 3) korostavat vastaavasti, että nuoruudessa käsitykset laista, säännöistä ja auktoriteeteista rakentuvat osana sosiaalista kehitystä ja kokemuksia auktoriteettiasemassa toimivien ihmisten kanssa. Tällöin auktoriteettiasemassa olevien on hyvä tiedostaa oma vastuunsa toimiessaan nuorten kanssa, johon kuuluu oikeudenmukaisen toiminnan lisäksi edellyttäminen sääntöjen noudattamiseen, jotta auktoriteettiaseman merkitys pysyy.

Tulokset nostivat esiin myös vertaisten merkityksen. Järjestyksenvalvojat kuvasivat vuorovaikutuksen vaikeutuvan erityisesti suuremmissa nuorisoryhmissä, joissa yksittäisen nuoren käyttäytymiseen saattoi heidän tulkintansa mukaan liittyä tarve näyttäytyä tietyllä tavalla kavereiden edessä. Tiedämme aikaisemmasta tutkimuksesta, että erityisesti tilat, joissa nuori pääsee oleskelemaan ilman aikuisen välitöntä valvontaa, avaa heille tilan olla esillä vertaistensa edessä (Pyyry 2015, 8). Ekologisen kehitysteorian (Bronfenbrenner 1994) näkökulmasta vertaisryhmä on nuoruudessa keskeinen välitön toimintaympäristö, joka voi vaikuttaa siihen, miten nuori toimii myös suhteessa aikuisiin ja auktoriteetteihin.

Osa vastaajista kuvasi myös tilanteita, joissa rikollisuuden ihailu tai auktoriteettivastaisuus saattoi tuoda nuorelle arvostusta vertaisryhmässä, jolloin vertaisten hyväksyntä saattoi näyttäytyä sääntöjen noudattamista tärkeämpänä. Kohtaaminen ei tällöin ole ainoastaan järjestyksenvalvojan ja yksittäisen nuoren välinen tilanne, vaan myös vertaisryhmä on tilanteessa sosiaalisesti läsnä vaikuttavana osapuolena.

Tulokset herättävät kysymyksen siitä, kuinka samanlaisista lähtökohdista järjestyksenvalvojat voivat käytännössä rakentaa toimivaa vuorovaikutusta nuorten kanssa. Aineiston perusteella järjestyksenvalvojen työympäristöt ja heidän kohtaamansa tilanteet vaihtelivat. Osa tilanteista liittyi tavalliseen oleskeluun tai meluamiseen, kun taas osa vastaajista kuvasi kohtaavansa nuoria rikosepäilyjen, väkivallan ja muiden vakavampien tilanteiden yhteydessä. Vuorovaikutukselle asetettavat vaatimukset voivat siten olla tilanteesta ja toimintaympäristöstä riippuen hyvin erilaisia.

Myös järjestyksenvalvojien keskinäiset toimintatavat näyttäytyivät tuloksissa merkityksellisinä. Vastaajien mukaan epäjohdonmukaiset säännöt ja eri järjestyksenvalvojien toisistaan poikkeavat toimintatavat saattoivat heikentää luottamusta ja auktoriteetin uskottavuutta. Yksittäisen järjestyksenvalvojan toiminta kytkeytyy siten myös hänen työyhteisönsä toimintaan. Vaikka yksi järjestyksenvalvoja pyrki toimimaan johdonmukaisesti, nuoren aikaisemmat kokemukset saman kohteen muista työntekijöistä voivat vaikuttaa siihen, millaisena myös hänen toimintansa tulkitaan.

Ekologisen kehitysteorian (Bronfenbrenner 1994) näkökulmasta tämä laajentaa tarkastelua niin, että ei voida tarkastella vain yksittäistä järjestyksenvalvojan kohtaamista nuoriin, vaan koko institutionaalista toimintaympäristöä. Työpaikan toimintamallit, työnantajan ohjeet, henkilöstöresurssit ja yhteisesti muodostetut käytännöt voivat vaikuttaa epäsuorasti siihen, millaiseksi nuoren ja järjestyksenvalvojan välinen vuorovaikutus muodostuu. Yksittäisen järjestyksenvalvojan ei siten voida olettaa toimivan täysin irrallaan organisaatiosta, jonka puitteissa hän käyttää toimivaltaansa.

Tämän tutkimuksen perusteella ei voida arvioida sitä, miten järjestyksenvalvojien perehdytys, työkokemus tai ikä vaikuttavat nuorten kohtaamiseen. Tulokset kuitenkin herättävät tästä olennaisen jatkokysymyksen. Jos onnistunut vuorovaikutus edellyttää esimerkiksi tilannetajua, johdonmukaisuutta, sanattoman viestinnän hallintaa, nuoren kuuntelemista sekä kykyä säilyttää samanaikaisesti riittävä jämäkkyys, voidaan kysyä, miten näiden taitojen kehittymistä tuetaan järjestyksenvalvojien koulutuksessa ja työpaikkakohtaisessa perehdytyksessä. Vähän työkokemusta omaavan järjestyksenvalvojan lähtökohdat voivat olla erilaiset kuin työntekijällä, joka on kohdannut samassa toimintaympäristössä nuoria useiden vuosien ajan. Lisäksi tilanteiden haastavuus vaihtelee merkittävästi.

Nuorten ja järjestyksenvalvojien suhdetta tarkasteltaessa on mielestäni tärkeää huomioida julkisten ja puolijulkisten tilojen merkitys nuorille. Aikaisemmasta tutkimuksesta tiedetään, että nuoret kaipaavat tiloja oleskeluun ilman jatkuvaa aikuisen valvontaa ja ohjaamista. Nuorten oleskelu, joka voi ulkopuoliselle näyttäytyä päämäärättömänä ”notkumisena”, voidaan nähdä myös leikillisenä toimintana, jossa nuoret irtautuvat hetkellisesti aikuismaailman odotuksista ja hyödyntävät improvisaatiota, spontaaniutta ja mielikuvitusta. (Pyyry 2015, 7.) Julkiset ja puolijulkiset tilat, kuten kauppakeskukset, voivat muodostua

nuorille tärkeiksi juuri siksi, ettei niissä ole samanlaista aikuisten ohjausta kuin esimerkiksi koulussa tai kotona (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52).

Myös lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa nuorisotalot ja nuorisokahvilat kuuluivat vähiten käytettyihin vapaa-ajan ympäristöihin, ja suuri osa vastaajista ilmoitti, ettei vietä niissä koskaan aikaa (Happonen & Kivijärvi 2024, 46). Nuoret ovat kertoneetkin järjestyksenvalvojen suosineensa oleskelupaikoiksi enemmän kauppakeskuksia, kuin nuorisotaloja, koska kauppakeskuksissa aikuisen valvonta ei näyttäydy samalla tavalla jatkuvana (Kaukamo & Floessell 2025, 3).

Tämä muodostaa kiinnostavan lähtökohdan järjestyksenvalvojan työroolin tarkastelulle. Jos julkisten ja puolijulkisten tilojen yksi merkitys nuorille liittyy mahdollisuuteen oleskella ilman jatkuvaa aikuisen ohjausta, voidaan kysyä, missä määrin järjestyksenvalvojan tulisi aktiivisesti pyrkiä rakentamaan nuoreen luottamuksellista tai nuorisotyöllistä suhdetta ja missä määrin nuorelle tulisi antaa mahdollisuus olla omassa rauhassaan silloin, kun hänen toimintaansa ei ole tarvetta puuttua. Huomioonottavaa olisi myös pohtia, laajeneeko järjestyksenvalvojan työkuva liikaa ottaen huomioon jo nyt sen monet vaatimukset.

Yksi tämän tutkimuksen kiinnostavimmista havainnoista liittyykin siihen, millaisia keinoja järjestyksenvalvojat kuvasivat käyttävänsä nuorten kanssa. Nuoren kuunteleminen, sääntöjen perusteleva, yhteisistä pelisäännöistä sopiminen, seurausten selittäminen, keskusteleminen ja nuoren ohjaaminen muistuttavat monilta osin kasvatuksellisia ja pedagogisia toimintatapoja.

Nämä näkökulmat muodostavat järjestyksenvalvojan työssä ristiriitaa. Järjestyksenvalvojalla ei ole varsinaista kasvatusvastuuta nuoresta, mutta hänen työtehtävänsä tuo hänet toistuvasti tilanteisiin, joissa nuoren toimintaa ohjataan, rajoitetaan ja perustellaan. Lisäksi tämän tutkimuksen vastaajien mukaan onnistunut vuorovaikutus edellyttää usein juuri sellaisia vuorovaikutustaitoja, joita voidaan pitää tärkeinä myös kasvatuksellisissa suhteissa. Tällöin voidaan kysyä, missä määrin tällaista osaamista on kohtuullista odottaa järjestyksenvalvojalta ja missä määrin työnantajan tai koulutuksen tulisi tarjota valmiuksia nuorten kohtaamiseen.

Järjestyksenvalvojen Noja-toiminta toimii tässä kiinnostavana vertailukohteena, sillä Lampelan ja Saarikkomäen (2019, 45-47) tutkimuksessa Nojat hyödynsivät nuorten kanssa

muun muassa rauhallista puhetapaa, kuuntelemista, reiluutta, keskustelua ja nuoriin tutustumista. Nojat eroavat kuitenkin tavallisista järjestyksenvalvoista siinä, että he ovat saaneet nuorten kohtaamiseen lisäkoulutusta ja heidän työssään on varattu siihen myös erillistä työaika. Tässä tutkimuksessa tavallisten järjestyksenvalvojen kuvauksissa esiintyi useita hyvin samankaltaisia toimintatapoja. Tämä herättää kysymyksen siitä, missä määrin nuorten kohtaamiseen liittyvä osaaminen on käytännössä muodostunut osaksi myös tavallisen järjestyksenvalvojan työtä, vaikka tehtävää ei ole samalla tavalla rakennettu nuorisotyöllisen lähtökohdan ympärille.

Kysymys korostuu tilanteissa, joissa nuori alkaa nähdä järjestyksenvalvojan turvallisena ja helposti lähestyttävänä aikuisena. Lampelan ja Saarikkomäen (2019, 45-46) tutkimuksessa osa nuorista lähestyi Nojia henkilökohtaisissa ongelmissaan ja saattoi hakeutua kauppakeskukseen juuri tietyn Nojan luokse saadakseen tukea. Joissakin tilanteissa nuorella ei ollut omassa lähipiirissään aikuista, jonka hän olisi kokenut vastaavalla tavalla turvalliseksi.

Näissä tilanteissa toisaalta on myönteistä, että nuorella on ollut aikuinen, jonka puoleen hän on pystynyt kääntymään. Kuitenkin havainto on myös huolestuttava, jos nuoren keskeinen turvalliseksi koettu aikuissuhde löytyy vasta sellaiselta toimijalta, jonka ensisijainen tehtävä on järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen eikä nuoren kasvatuksesta tai hyvinvoinnista vastaaminen.

Mielestäni tärkeä havainto on, kuinka paljon järjestyksenvalvojan työhön kuuluu nuorten asioiden kuunteleminen ja ohjaaminen, vaikka ei olisikaan Noja-työkuvaa. Nuoren luottamus voi johtaa hyvin henkilökohtaisten asioiden jakamiseen, vaikka järjestyksenvalvojalla ei välttämättä ole samanlaista koulutusta tai tukirakenteita kuin erityisesti nuorten kanssa työskentelevillä tahoilla, kuten nuorisotyöntekijöillä tai opettajilla. Tällöin järjestyksenvalvojat saattavat joutua tilanteisiin, joihin heitä ei ole erityisesti koulutettu. Samalla järjestyksenvalvojan ammattia ei välttämättä tunnusteta ammattina, jossa usein työskennellään lähes päivittäin nuorten kanssa, johon kuuluu erityinen vastuu.

Tämä voidaan yhdistää oikeudellisen sosialisatian näkökulmaan. Järjestyksenvalvoja toimii nuoren arjessa aikuisena, joka edustaa sääntöjä ja jolla on oikeus puuttua nuoren toimintaan. Hänen toimintansa voi siten muodostua myönteiseksi kokemukseksi siitä, millaista

auktoriteetin käyttö yhteiskunnassa on. Tällöin voidaan nähdä, että järjestyksenvalvojalla on yhteiskunnallinen vastuu toimia hyvänä esimerkkinä auktoriteetista.

Kokonaisuutena tutkimuksen tulokset osoittavat, että tämän hetkisen tiedon mukaan järjestyksenvalvojat ja nuoret ovat hyvin pitkälle yksimielisiä siitä, millaiset tekijät tukevat ja heikentävät vuorovaikutusta. Samalla on tärkeä huomata keskustelussa monet muut taustatekijät, jotka vaikuttavat vuorovaikutukseen, kuten aikaisemmat kokemukset, muut kasvuympäristöt sekä tilanteen vakavuus.

6.3 Tutkimuksen rajoitukset ja jatkotutkimus

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava aineiston rajallisuus. Tutkimukseen osallistui 15 järjestyksenvalvojaa, joten tarkoituksena ei ole tehdä tilastollisia yleistyksiä kaikkien järjestyksenvalvojien näkemyksistä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena oli sen sijaan tarkastella sitä, millaisia näkemyksiä ja tulkintoja järjestyksenvalvojat itse liittävät nuorten kanssa tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Lisäksi tutkimukseen saattoi vastata jo valmiiksi järjestyksenvalvojia, jotka kokivat vuorovaikutuksen laadun tiedostamisen nuorten kanssa tärkeäksi tai huomioonottavaksi, joka näkyi myös heidän onnistuneissa toimintatavoissaan.

Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, mikä mahdollisti vastaamisen anonyymisti ja matalalla kynnyksellä. Samalla kyselymuoto rajoitti mahdollisuutta esittää tarkentavia kysymyksiä. Joidenkin vastaajien esiin nostamia kiinnostavia näkemyksiä esimerkiksi kasvatuksesta, järjestyksenvalvojien koulutuksesta tai työyhteisön toimintatavoista olisi ollut mahdollista syventää haastatteluissa. Tämän takia en voi myöskään liikaa spekuloida, mitä vastaajat näillä tarkalleen ottaen tarkoitti.

Myös vastaajien esittämät tulkinnat nuorten kotioloista, kasvatuksesta tai suhtautumisesta yhteiskuntaan tulee ymmärtää järjestyksenvalvojien näkemyksinä eikä niitä voida tässä tutkimuksessa osoittaa suoraan syy-seuraussuhteina. Järjestyksenvalvojat tarkastelevat nuorten tilanteita oman ammattiroolinsa ja kokemustensa kautta, eikä tässä tutkimuksessa ole ollut mahdollista selvittää nuorten tai heidän perheidensä näkökulmaa näihin tulkintoihin.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi kiinnostavaa tarkastella nykyistä laajemmin sitä, miten nuorten kokemukset erilaisista auktoriteettiasemassa toimivista aikuisista kytkeytyvät toisiinsa ja heidän käsityksiinsä auktoriteeteista yleisemmin. Tutkimuksessa voitaisiin tarkastella esimerkiksi nuorten kokemuksia opettajista, poliiseista, järjestyksenvalvojista ja muista heidän arjessaan toimivista auktoriteeteista sekä sitä, missä määrin yhdessä ympäristössä muodostuneet myönteiset tai kielteiset kokemukset heijastuvat suhtautumiseen auktoriteetteihin toisissa ympäristöissä. Tällainen tutkimus voisi syventää ymmärrystä oikeudellisesta sosialisatiosta prosessina, jossa käsitykset auktoriteettien oikeudenmukaisuudesta ja legitimitetistä eivät muodostu yksittäisissä kohtaamisissa toisista, vaan rakentuvat useiden erilaisten auktoriteettisuhteiden ja kokemusten kokonaisuutena.

Lisäksi olisi tärkeää tarkastella myös kotiympäristön merkitystä nuorten auktoriteettikäsitysten muodostumisessa. Erityisesti voitaisiin selvittää, millainen yhteys vanhempien suhtautumisella sääntöihin, viranomaisiin ja muihin auktoriteettiasemassa toimiviin henkilöihin on nuoren omiin käsityksiin auktoriteeteista. Tiedämme ekologisen kehitysteorian (Bronfenbrenner 1994) näkökulmasta, että koti on yksi keskeisimmistä mikrosysteemeistä. Tällöin olisi mahdollista tarkastella esimerkiksi sitä, missä määrin vanhempien myönteiset tai kielteiset käsitykset poliisista, opettajista tai muista auktoriteeteista heijastuvat nuoren omiin asenteisiin sekä sitä, miten muut ympäristöt, kuten koulu ja vertaisryhmät, mahdollisesti vahvistavat tai haastavat kotona muodostuneita käsityksiä. Tällainen tutkimus voisi syventää ymmärrystä siitä, miten oikeudellinen sosiaalisatio rakentuu eri kasvu ympäristöjen yhteisvaikutuksesta.

Lähteet

Kuusisto-Arponen, A-K & Tani, S. 2009. Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. Alue ja ympäristö.

Kivijärvi, A & Happonen, K. 10.12.2025. Kesä ja kännykät: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024. Nuorisotutkimusseuranta.

Pyyry, N. 2015. Hanging out with young people, urban spaces and ideas. Openings to dwelling, participation and thinking. University of Helsinki.

Hjelm, T, Tikka, M, Suurpää, L & Sumiala, J. 2014. Nuorten arkiset katupolitiikat mediakuvassa: Avauksia kaupunkitilan rajojen etnografiseen tutkimukseen. Helsingin yliopisto.

Van Aalst, I & Brands, J. 2021. Young people: being apart, together in an urban park. Routledge. Taylor & Francis Group.

Jurkevičienė, J & Budrytė, P. 23.1.2025. Youth Perception of Public Spaces in the City. Urban Sci.

Gray, D & Manning, R. 2022. Constructing the places of young people in public space: Conflict, belonging and identity. The Authors. British Journal of Social Psychology.

Heiskanen, L. 8.2.2024. Nuorten ryöstörikosten piirteet-Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015-2023. Keskusrikospoliisi.

Lampela, P & Saarikkomäki, E. 2019. Nuorten kohtaaminen kauppakeskuksissa. Onnistumisia ja haasteita järjestyksenvalvojien näkökulmasta. Nuorisotutkimus.

Kaukamo, I & Floessell F. 2025. Vuosiraportti. Nuorten omat järjestyksenvalvojat. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 1085/2015. Finlex.

Wilson, D., Rose, J. & Colvin, E. 2010. Marginalised Young People, Surveillance and Public Space: A Research Report. Youth Affairs Council of Victoria & School of Political and Social Inquiry, Monash University.

Branje, S. 2018. Development of Parent–Adolescent Relationships: Conflict Interactions as a Mechanism of Change. Child Development Perspectives 12 (3), 171–176.

Ragelienė, T. 2016. Links of Adolescents Identity Development and Relationship with Peers: A Systematic Literature Review. *J Can Acad Child Adolesc Psychiatry*.

Branje, S, L de Moor, E, Spitzer, J & I Becht, A. 2021. Dynamics of Identity Development in Adolescence: A Decade in Review. Wiley Periodicals LLC. Society for Research of Adolescence. Utrecht University & Erasmus University Rotterdam.

C, Steindl, E, Jonas, S, Sittenthaler, E, Traut-Mattausch & J, Greenberg. 2015. Understanding Psychological Reactance. New Developments and Findings. Hogrefe Publishing. Department of Psychology. University of Salzburg. Department of Psychology. University of Arizona.

S, Van Petegem, R, Trinkner, J, van der Kaap-Deeder, J-P, Antonietti & M, Vansteenkiste. 2021. The society for the Psychological Study of Social Issues. Police procedural justice and adolescents' internalization of the law: Integrating self-determination theory into legal socialization research. Université Libre de Bruxelles, F.R.S.-FNRS Research Associate, Arizona State University, Norwegian University of Science and Technology, Family and Development Research Center, University of Lausanne & Ghent University.

Beyers, W, Soenens, B & Vansteenkiste, M. 2024. Autonomy in adolescence: a conceptual, developmental and cross-cultural perspective. Informa UK Limited. Ghent University. Department of Developmental, Personality & Social Psychology.

Saarikkomäki, E & Lampela, P. 2022. Improving private security-youth-relations in quasi-public spaces: control, care, cooperation. Informa UK Limited. University of Turku. Faculty of Law. Nuorten palvelut Ry.

Saarikkomäki, E & Kivivuori, J. 2016. Encounters between security guards and young people: the extent and biases of formal social control. Policing and Society. Finnish Foundation for Alcohol Studies, National Research Institute of Legal Policy.

Saarikkomäki, E. 2017. Trust in public and private policing: Young people's encounters with the police and private security guards. University of Helsinki. Institute of Criminology and Legal Policy.

Fine A, D., J, Amemiya, P, Frick, L, Steinberg & E, Cauffman. 2021. Perceptions of Police Legitimacy and Bias from Ages 13 to 22 Among Black, Latino, and White Justice-Involved Males. American Psychological Association. School of Criminology and Criminal Justice, Arizona State University. Department of Psychology, University of California, San Diego. Department of Psychology, Louisiana State University. Department of Psychology, Temple University. Department of Psychology, King Abdulaziz University. Department of Psychological Science, University of California, Irvine

C. M. Li, J, Y. Zhang, S, Y. Sun, I & S.K. Ho, A. 2024. Police legitimacy and procedural justice for children and youth: a scoping review of definitions, determinants, and consequences. *Front: Sociol.* 9: 1409080.

Nivette, A, Obsuth, I, Ribeaud, D & Eisner, M. 2021. Fair Teachers, Fair Police? Assessing the Pathways between Perceptions of Teacher and Police Authority in Childhood and Adolescence. The Author(s). Department of Sociology, Utrecht University, Utrecht, The Netherlands. Clinical & Health Psychology, University of Edinburgh, Edinburgh, UK. Jacobs Center for Productive Youth Development, University of Zurich, Zurich, Switzerland. Institute of Criminology, University of Cambridge, Cambridge, UK.

Wilson, D, Rose, J & Colvin, E. Marginalised Young People, Surveillance and Public Space, A Research Report. Youth Affairs Council of Victoria and the School of Political and Social Inquiry, Monash University.

Paloušová, V. 2024. Disruptive behavior of young people in shopping malls: a security provider perspective. The Authors. Department of Sociology, Faculty of Arts, Charles University

Hoppler SS, Segerer, R & Nikitin, J. 2022. The Six Components of Social Interactions: Actor, Partner, Relation, Activities, Context, and Evaluation. *Front. Psychol.* 12:743074.
Bronfenbrenner, U. 1994. Ecological models of human development. *International Encyclopedia of Education*, Vol. 3, 2nd. Ed. Oxford.

United Nations. Frequently asked questions. Department of Economic and Social Affairs Youth.

Nuorisoala ry. Tietoa nuorista. Nuorisoala.fi

Finlex. Nuorisolaki. 31.1.2006. Suomen säädöskokoelma.

Louin-Tapp, J. 1991. The geography of legal socialization: scientific and social markers. Droit et Société.

Vuori, J. Laadullinen sisällönanalyysi. Tietoarkisto. Tampereen yliopisto.

Juhila, K. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Tietoarkisto. Tampereen yliopisto.

TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. 3/2019.

Lapin yliopisto. Tekoälyn käyttö opetuksessa ja tutkimuksessa.

TENK. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. 2/2023.

Haselbacher, M, Kuokkanen, K, Palonen, E. & Reeger, U. 2024. Inclusion and Exclusion in Urban Public Space: Contemporary Challenges in Vienna and Helsinki. Urban Planning.

Fagan, J & Tyler, T.R. 2005. Legal Socialization of Children and Adolescents. Social Justice Research, 18.

Liitteet

Kyselytutkimus

Järjestyksenvalvojien näkemyksiä nuorten kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta julkisissa tiloissa

Tämän pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella järjestyksenvalvojen näkemyksiä nuorten (noin 13–20-vuotiaiden) kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta julkisissa tiloissa.

Vaikka järjestyksenvalvojilla ei ole kasvatusvastuuta, he toimivat työssään aikuisina, jotka kohtaavat säännöllisesti nuoria heidän arjessaan ja vapaa-ajallaan julkisissa ympäristöissä. Näissä kohtaamisissa aikuisen tapa asettaa rajoja, viestiä ja kohdata nuori voi vaikuttaa vuorovaikutuksen sujuvuuteen ja nuoren kokemukseen tilanteesta.

Tutkimuksessa keskitytään erityisesti niihin tekijöihin, jotka voivat heikentää tai parantaa nuorten ja järjestyksenvalvojen välistä vuorovaikutussuhdetta, sekä siihen, miten auktoriteetti ja luottamus rakentuvat kohtaamistilanteissa.

Tutkimus tarkastelee ilmiötä yleisellä tasolla. Vastaajien ei tarvitse kertoa omista henkilökohtaisista tilanteistaan eikä yksilöivästä tapahtumista.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit keskeyttää vastaamisen milloin tahansa.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, eikä yksittäisiä vastaajia tai yrityksiä voida tunnistaa tutkimustuloksista.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimusaineistoa käytetään ainoastaan tähän pro gradu -tutkielmaan.

Aineisto säilytetään suojatusti ja hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Kiitos kovasti ajastanne ja kyselyyn vastaamisesta!

Kuinka monta vuotta olet työskennellyt järjestyksenvalvojana?

Alle vuoden

1–5 vuotta

6–10 vuotta

Yli 10 vuotta

Missä työskentelet useimmiten? Voit valita useita vaihtoehtoja.

Kauppakeskus

Juna- tai metroasema

Katualue

Tapahtumat

Muu

Kuinka usein kohtaat työssäsi nuoria (noin 13–20-vuotiaita)?

En koskaan

Harvoin

Usein

Päivittäin

Millaisissa tilanteissa nuorten kanssa syntyy useimmin vuorovaikutusta? (esim. Oleskelu, metelöinti, liikkuminen, päihteet, riitatilanteet)

Mitkä tekijät mielestäsi vaikeuttavat vuorovaikutusta nuorten kanssa?

Mitkä tekijät mielestäsi edistävät onnistunutta vuorovaikutusta nuorten kanssa?

Millainen lähestymistapa tai toimintatyyli mielestäsi toimii parhaiten nuorten kanssa?

Miten vuorovaikutusta voisi mielestäsi parantaa julkisissa tiloissa?

Miten auktoriteetti mielestäsi rakentuu nuorten kanssa toimittaessa? Esim. Tuleeko automaattisesti, muodostuuko vasta vuorovaikutuksessa yms.

Millainen toiminta vahvistaa luottamusta järjestyksenvalvojan ja nuorten välillä?

Millainen toiminta voi heikentää tätä luottamusta?

Haluatko vielä kertoa jonkin tilanteen tai havainnon, joka mielestäsi kuvaa hyvin nuorten ja auktoriteettien välistä vuorovaikutusta julkisessa tilassa?